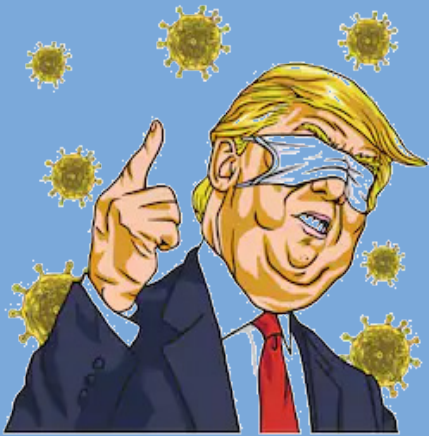

TROCKİST

COVID-19 salgını, dünya ekonomisi ve Türkiye

ABD'nin ekonomik önlem paketi emekçileri virüsten değil, kapitalizmi emekçilerden koruyor

Daha savaşın başındayız...

Pandemi ve filozoflar:
Verba non acta

Lübnan'ın "Ekim devrimi" sürerken...

Çulhaoğlu'na cevap:
Bir kere daha sanayi proletaryasının rolü üzerine

Kızıl ordu nasıl inşa edildi?

Troçki'nin "politikleşmiş askeri savaş stratejisi"

Troçkist
Üç Aylık Dijital Yayın

Sahibi ve Yazı İşleri

Müdürü:

Görkem Duru
(Enternasyonal
Yayıncılık)

Genel Yayın Yönetmeni:

Kaan Gündeş

Yayın Kurulu:

Atakan Çiftçi
Görkem Duru
Murat Yakın
Muhittin Karkın

Yönetim Yeri:

Simitçi Tahir Aralığı,
No: 3/5- Üsküdar
İstanbul

gazetenisan@gmail.com

http://gazetenisan.net/

www.facebook.com/

gazetenisan/

Tel: 0212 577 54 92

Yayımlanan yazılardaki görüşler yazarlarına aittir. Dergideki yazı ve fotoğraflardan, kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

İçindekiler

Sunuş 3

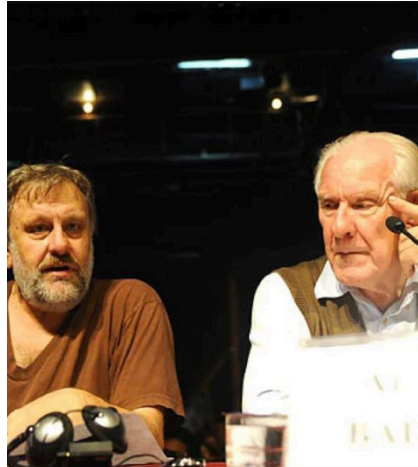
COVID-19 salgını, dünya ekonomisi ve Türkiye 4

ABD'nin ekonomik önlem paketi emekçileri virüsten değil, kapitalizmi emekçilerden koruyor 9

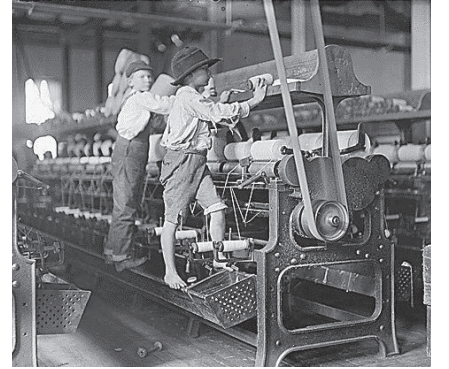
Daha savaşın başındayız 14

Pandemi ve filozoflar: *Verba non acta* 21

Lübnan'ın "Ekim devrimi" sürerken... 29

Çulhaoğlu'na cevap: Bir kere daha sanayi proletaryasının rolü üzerine 33

Kızıl ordu nasıl inşa edildi?
Troçki'nin "politikleşmiş askeri savaş stratejisi" 37

Sunuş

Troçkist'in 2. Sayısı Covid-19 salgının tüm dünyayı etkisi altına aldığı bir dönemde yayımlanıyor. Covid-19 pandemisi kapitalist sistemin birçok alandaki yapısal krizini açığa çıkaran bir etmen oldu. Pandemi henüz ortaya çıkmadan önce küresel kapitalizm 2007-8'de başlayan ekonomik buhran çerçevesinde yeni bir ekonomik gerilemenin içerisine girmiş durumdaydı. Pandeminin bu krizi derinleştirilmesiyle, II. Dünya Savaşı'nın bitiminin ardından görülmemiş bir ekonomik çöküşün içerisine girdik. Daha şimdiden ekonomik küçülme, işsizlik, sefaletin yaygınlaşması, dış borçların çevrilmesi gibi alanlarda eşi görülmemiş rakamlar açıklanmaya başladı. Kapitalist sistemin ve hükümetlerin sorumlusu olduğu bu kriz, derhal emekçi kitlelere dönük ağır bir ekonomik taarruza dönüştü.

Öte yandan, yalnızca ekonomik alanda değil, politik ve sosyal alanlarda da, kapitalist sistemin sorumlusu olduğu krizlerle yüzleşiyoruz. Bu tablo içerisinde, bu sayımızdaki yazıların ağırlığını Covid-19 pandemisiyle oluşan yeni ekonomik ve politik duruma dönük analizler oluşturuyor. Bahadır Duru, küresel ölçekte ve Türkiye'de, salgınla beraber ekonomide oluşan tabloyu, hükümetlerin aldığı önlemleri ve bunların emekçiler açısından sonuçlarını değerlendiriyor. Sena Aydın, küresel kapitalizmin ve aynı zamanda pandeminin yeni merkezi olan ABD'ye odaklanıyor. Trump yönetiminin açıkladığı paketin sınıfsal içeriği, ülkede yükselen işçi eylemleri, sendika yönetimlerinin tutumu, Sanders kampanyasının neden ve nasıl hü-

rana uğradığı ve nasıl bir alternatifte ihtiyaç duyduğumuzu kapsamlı bir şekilde ele alıyor. Muhittin Karkın ise, pandemiyle birlikte tetiklenen önemli tartışma başlıklarını inceliyor. Neoliberalizm sona mı erdi? "Sosyal devlet" geri mi geliyor? Çokça söylendiği gibi salgınla birlikte "hiçbir şey eskisi gibi olmayacaksa" biz emekçi kitleleri nasıl bir yeni dönem bekliyor? Karkın bu sorulara yönelik devrimci Marksist bir perspektif sunuyor. Bu konuda son olarak Kaan Gündeş, Çağdaş Avrupa Marksizmi'nin önemli düşünürleri kabul edilen Agamben, Badiou ve Zizek'in pandemi üzerine analizlerinin eleştirel bir değerlendirmesini yapıyor.

Dosya dışı metinlerde ise ilk olarak Görkem Duru, Lübnan'ın "Ekim devrimini" çözümlüyor. 2019'da Ortadoğu'da yükselen yeni devrimci dalganın öncülerinden olan Lübnan'daki kitle hareketinin mücadelesi önemli dersler barındırmakta. İkinci olarak, Kaan Gündeş, Metin Çulhaoğlu'nun sanayi proletaryasının gerileyen rolüne ilişkin analizleriyle, koronavirüs dönemindeki seferberliklerden yola çıkarak polemige giriyor ve sanayi proletaryasının öneminin ve öncü rolünün hiç olmadığı kadar önemli hale geldiğini vurguluyor.

Bu sayımızın kapanış yazısı, Troçki önderliğinde Kızıl Ordu'nun nasıl inşa edildiğini ve iç savaşı kazandığını anlatıyor. Murat Yakın, Türkçe yazında daha önce bu kapsamda ele alınmamış bu önemli konuyu incelerken oldukça enteresan anekdotlara da yer veriyor.

COVID-19 salgını, dünya ekonomisi ve Türkiye

Bahadır Bedri

Dünya ekonomisi 2008 yılından beri yapısal bir kriz içinde olsa da bu krizin gidişatı zikzaklı ilerledi. Ülkeden ülkeye farklılık gösteren bu krizin, 2020 yılına gelindiğinde dünya genelinde aşamadığı görüldü. Fakat herkesin dilinde -Covid19 salgını henüz peyda olmamışken- 2020'nin küresel resesyon yılı olacağına dair söylenceler vardı. Çeşitli veriler ışığında 2020'nin ekonomik açıdan umut vademediği anlatılıyor, küresel ölçekte bir virüs salgınının tüm dünyada arz ve talebi şoka uğratarak neredeyse durduracak düzeye indireceğini kimse hesaba katmamıştı. Oysa böyle bir salgının SARS ve MERS gibi korona tipi virüs epidemilerinin ardında çok olası olduğu dillendiriliyordu. Bu tip bir salgının pandemiye yol açma ihtimalinin yüksekliği yıllardır bilim dünyasında konuşuluyorken bununla

ilgili hiçbir önlem almayan kapitalizmin kendisidir. Dolayısıyla bu pandemi kapitalizmin krizine dışsal bir etki olarak değerlendirilemez. Bizzat kapitalizmin kendi yapısal bir sorunu olarak çıkmış ve yayılmıştır. Bu nedenle pandemi ile mücadele kapitalizmle mücadeleden ayrı düşünülmemelidir. Aynı şekilde pandeminin ekonomiye etkilerini yeni bir kriz olarak değil, 2008 krizinin bir aşaması olarak okumak ve analiz etmek gerekir.

Fukuyama'nın "tarihin ve işçi sınıfının sonu" tezi, Huntington'un "sınıf mücadelesi yerini kültür ve din çatışmasına bırakmıştır" gibi argümanların hepsi sadece son 12 yılda yaşanan iktisadi ve politik değişimlerle gerçek anlamda tarih oldu. Sadece pratikte değil teorik olarak da parçalanmış bu argümanların üzerine pandeminin etkisinin sınıfsal olduğu gerçeği eklenmiş ve

bir kez daha işçi sınıfının ve sınıf mücadelesinin ölmediği ortaya çıkmıştır. Salgının sosyoekonomik etkisinin derinliği pandeminin uzunluğuna bağlı olsa da mutlaka birtakım sonuçları olacak; bunların politik değişimlere yol açıp açmayacağı ise tamamen sınıf mücadelesinin şiddetine ve gidişatına bağlı. Dünya Sağlık Örgütü'nün pandemi ilanından Nisan ayının ilk haftasına kadar ki süre içinde bile ekonomik gidişat dünya genelinde hızlanarak bozuluyor.

Petrol savaşı

Yılın ikinci çeyreği tamamen kaybedilmiş durumda, üçüncü çeyreğin akıbetini ise salgının tepe noktasına ne zaman ulaşacağı belirleyecek. Fakat bundan önce yılın ilk çeyreğinde önemli bir ekonomik değişim oldu. Rusya'nın ABD kaya gazı üreticilerine zarar vermek için dünya petrol üretiminin kısılmasına

yanaşmaması ve Suudi Arabistan'ın petrol üretimini daha da artırması petrolün varil fiyatını 25 dolara (%60) kadar gerileyerek son 18 yılın en düşük fiyatları görüldü. Bu fiyatlara müdahale edilmediği takdirde salgın atlatıldıktan sonra bile petrolün bu kadar ucuz olmasının ekonomiyeye etkisi çok daha uzun vadeli olacaktır. Dolayısıyla dünya ekonomisi zaten bir petrol şoku altın pandemiye girdi. Ancak şu an görülüyor ki petrol düşüşünden en çok etkilenen ABD'deki kaya gazı üreten şirketler Trump üzerinde baskıyı artırıyor. Suudi Arabistan ve Rusya'nın petrol üretimini yaklaşık 10 milyon varil düşürmelerini beklediği ile ilgili açıklamasından sonra petrol fiyatlarında bir miktar yükseliş oldu. Fakat yükselişin asıl sebebi dünyanın en büyük petrol ithalatçısı olan Çin'in petrol rezervlerinin doldurmak için petrol alımını arttırmış olması. Petrole olan Çin talebi arttığı için şu an fiyatlarda (35 dolar) bir yükselme var.

Bu büyük fiyat düşüşü altında iktisadi nedenlerden çok ülkeler arası politik sürtüşmeler yatıyor. Bir emperyalist kartel olan Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OPEC) zaten petrol fiyat kontrolünü elinde bulunduruyor. Fakat bu kontrol sınırsız değil, po-

litik olayların belirleyiciliği altında şekilleniyor. Örneğin Libya iç savaşı ya da Rusya'nın OPEC üyesi olmaması fiyatları uzun vadede belirleyici dışsal etkenler. OPEC'nin en fazla petrol satan ülkesi Suudi Arabistan'ın petrolünü ABD doları üzerinden satması ve elde ettiği dolar geliriyle ABD devlet tahvili almasının yarattığı finansal döngü ABD-Suudi ortaklığının iktisadi temelini oluşturuyor. Fakat ABD'nin 2008-2018 yılları arasında günlük petrol üretimi iki kattan fazla artırarak günlük üretimde Rusya ve Suudi Arabistan'ı geride bırakması ardından 2019 yılının Eylül ayında ABD'nin petrol ihracının ithalatını geçmesi en fazla Rusya ve Suudi Arabistan'a rahatsızlık veriyor. Dünya petrol üretiminin %20'sini tek başına tüketen ABD'nin aynı zamanda kendi kendine yeter bir üretim kapasitesine sahip olması OPEC ülkeleri ve Rusya için büyük kâbus.

Covid19 salgını ile dünya petrol talebi hızla aşağı iniyor. Uçaklar havalimanlarında gemiler de limanlarda bekletiliyor ve sanayi üretiminde büyük düşüşler yaşanırken, petrolün bu görelili ucuzluğuna rağmen talep edilmemesi çok olağan. Üstelik bu durum petrol arzı artmışken yaşandı. Çin'in salgını kontrol altı-

na alıp petrol ithalatına hız vermesi kısa vadede fiyatları yukarı baskılasa da uzun vadede Rusya ve Suudi Arabistan'ın üretimlerini maksimum düzeyde tutma çabası daha belirleyici olacaktır. TÜPRAŞ'ın yıl başında 26 Mart'a kadar %38 değer kaybetmesi de gösteriyor ki bu durum Türkiye için üretim maliyeti açısından olumlu olsa da üretimin düştüğü salgın ortamında bir anlam ifade etmiyor.

Tahribatın boyutu

İlk etapta tüm ülkeler sınır geçişlerini önce zorlaştırdı sonra tamamen durdurdular. Hatta birçok ülke, şehirler arası geçişleri bile durdurmuş durumda, buna Türkiye de dahil. Bu durum dünya turizminin tamamen durduğunu gösteriyor. Sektörel tahribat sadece Fransa, İtalya, İspanya ve Türkiye gibi bol turist çeken ülkelerde değil, salgının henüz yaygınlaşmadığı tropik ülkeleri dahi vuracak. Seyahat kısıtlaması olmasa bile insanların seyahat etmekten korktuğu bir dönemde turizm lüks haline geliyor. Dünya Turizm Örgütü'ne göre 2020 yılında Turizm sektörü %30 küçülecek. Bu tıpkı Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) dünyada 25 milyon insanın işsiz kalacağını söylemesi gibi iyimser bir tahmin olarak duruyor. Yine de bu oran çok büyük bir küçülme anlamına geliyor. Bu, 2019 yılı boyunca toplam turizm geliri olan 1,5 trilyon doların yıl için 450 milyar dolarının kaybı demek. Öyle ki, pandemi öncesi 2020'de toplam gelirin 2 trilyon dolar olması beklenirken, tahmin edilen turist sayısı ise 1 milyar 600 milyon idi. Türkiye ise geçen yıl turizmden 35 milyar dolar gelir elde etmişti. Bu yılki beklenti ise 41 mil-

yar dolarken bu rakamın yanına bile yaklaşmak hayal olacak gibi duruyor. Elbette sektörde çalışan milyonlarca işçinin akıbeti ise belirsiz. Özellikle hizmet sektörünün kayıplarını telafi edecek bir yapısı yok. İnsanlar bir yıl tatil yapmadılar diye ertesi yıl iki kez tatil yapmazlar. Her kayıp, kayıp olarak kalacaktır.

Gelirleri hızla azalan ve azalmaya devam edecek olan insanların ev ve otomobil almak gibi bir önceliği olmayacaktır. Türkiye'de üretilen Avrupa sermayeli birçok otomobil modeli yine Avrupa'ya ihraç ediliyor. Salgınun binek otomobil ihracatına Mart ayı etkisi çok yüksek oldu. Endüstrinin en büyük pazarı olan Almanya'ya Mart'ta %25 azalmayla 292 milyon dolar ihracat yapıldı. Fransa'ya %46 düşüşle 183 milyon dolar, Birleşik Krallık'a da %26 düşüle 181 milyon dolar ihracat gerçekleştirildi. Sektörün genel ihracatı mart ayı için bir önceki yılın mart ayına göre %28 düştü. Ocak-Mart aylarını kapsayan ilk çeyrekteki düşüş ise %10. Aynı düşüş trendinin nisan ayı içinde de süreceği rahatlıkla söylenebilir.

Genel olarak salgın sürecinde hizmet sektörünün (konaklama ve yiyecek hizmetleri, seyahat acentesi, tur operatörü, rezervasyon hizmetleri, gösteri sanatları ve eğlence hizmetleri; kütüphane, arşiv, müze ve diğer kültürel hizmetler, spor hizmetleri ile eğlence ve dinlence hizmetleri son olarak hava yolu taşımacılığı hizmetleri) topyekûn etkileneceği açık. Türkiye işçi sınıfının %56,5'i bu sektörde yer alıyor. Sadece Türkiye'de değil dünyanın büyük bir bölümünde bu sektörün olumsuz etkileneceği düşünüldürse önümüzdeki aylarda genel iş-

sizlik, pandeminin yaratacağı en büyük problem olacak. Ayrıca özel sektörün yurt dışından aldığı kredilerin borcu 193 milyar dolar. Bu kredinin 66 milyar doları sadece hizmet sektörünün. Dolayısıyla iş yapamayacak olan bu sektörün ödemesi gereken milyarlarca dolar da cabası.

ABD'den gelen veriler karşı karşıya olacağımız işsizliğin boyutunu çarpıcı bir biçimde ortaya koyuyor. ABD'de pandemi öncesi işsiz sayısı 5,8 milyon kişiydi. Mart ayının 3. haftası 3,3 milyon kişi daha işsizlik başvurusu yaptı. Fakat mart ayının 4. haftasında 6,6 milyon kişi daha işsizlik başvurusunda bulundu. Bu artış hızı ABD tarihinde daha önce hiçbir kriz döneminde görülmedi.

Sadece iki haftalık bir artışla işsiz sayısı sadece ABD'de 15,7 milyon olmuşken, ILO'nun dünya genelinde 25 milyon işsiz beklemesi çok ama çok iyimser bir tahmin. Elbette işsizliğin yaratacağı tahribatın boyutunu pandeminin süresi belirleyecek. Yine de işsiz kalacak kitlelerden dolayı dünya genelinde büyük bir talep düşüşü gözlemlenecektir. Bu durum hali hazırda salgından etkilenmekte olan arz miktarını daha da aşağı çekecektir. Küresel ticaretin aksamaması, her ülkenin mevcut iktisat politikalarına etki ederek iç talebe dönük ve kendi kendine yetmeye çalışan devlet eliyle kurumsal iktisadın

yeniden yapılandırıldığı bir ara dönem gelebilir ki bu salgın sonrası "toparlanmayı" da kapsayacak şekilde ilerleyebilir. Bu süreç ülkeden ülkeye farklılık gösterecek ve o ülkenin politik eğilimleri ve sınıf mücadelesi tarafından belirlenecektir. Çünkü pandeminin 3 ay sürmesi ile 6 ay sürmesi arasındaki maliyet farkı iki kat değil, logaritmik artan oranlı olacaktır. Bu süreçte dünya işçi sınıfının en önemli mücadele talebi ise "İşten atmalar yasaklansın" olması gerekmektedir.

Finansal çöküşe karşı sınırsız para basma

Uluslararası Finans Enstitüsü'nün raporuna göre 2020'nin sadece ilk çeyreğinde dünya bor-salarının kaybı 18 trilyon dolar oldu. Finansal alanda yaratılan balon ne kadar fazla ise kayıplar da o denli fazla oluyor. Yaratılan değerler sanal olduğu için o finansal araçların değerleri de hızlı düşüyor. Zaten dünya ekonomisinin 2008'den beri toparlanamamasının asıl sebeplerinden biri ekonomideki finansallaşma. Kâr oranları düşen sermayedarlar daha fazla kâr için finansal alana yöneldikçe, olmayan parayı döndürmekle meşgul oluyorlar. Bu sırada sanayi ve tarımsal sıkıntılar daha da artıyor ve zincirleme olarak iktisadi buhranlar peyda oluyor. Çünkü iktisadi hayat son derece gerçek, sınıflara dayalı ve nihayet sosyolojiktir. Finansal araçların iniş çıkışlı sey-

Londra “saldırısı”

Doların TL karşısında 7'nin üzerine çıkmaması için Merkez Bankası (MB) ve kamu bankalarının yaptığı tüm müdahalelere rağmen dolar, 7,20 ile yeni bir rekor kırdı. Bunun üzerine iktidar kay-

nakları TL üzerinde Londra kaynaklı bir manipülatif bir atak yapıldığını öne sürerek yine “dış kaynaklı etkiler” politikasını öne çıkardılar.

Öncelikle doların tüm dünyada değerlendirildiğini söylemek gerekir. Bunun birçok sebebi var. Fakat ana sebep doların tüm krizler karşısında güvenli liman olarak görülmesidir. Bunun altında da ABD'nin başat emperyalist güç olması yatmaktadır.

Küresel krizin başlangıç tarihi olan 2008 yılında tüm dünyada dolaşımdaki dolar arzı 830 milyar dolardı. 2020 Nisan sonu itibariyle bu sayı 1,9 trilyon dolar olmuş durumda. Bir şey ne kadar fazla ise o kadar değersizdir argümanı dolar için pek söylenemez. Tüm dünya ticaretinin %70'i, petrol ticaretinin ise neredeyse tamamı dolarla yapılıyor. Bu çerçevede diyebiliriz ki serbest piyasada bir şey ne kadar güvenliyse kriz anında her şey ona yönelir. Dünyada bu kadar çok dolar olmasına rağmen hemen hemen her yatırım aracı dolara dönüyor. Türk Lirası da bunlar arasında. TL'nin kendi değer kaybını da hesaba katarsak özellikle pandemi koşullarının belirsizliği, panik ve korkuyu tetikleyerek hem bireysel hem de kurumsal bazda bankadaki TL mevduatların dolara çevrilmesi söz konusu oluyor. Öyleyse Londra merkezli finans kuruluşlarının ellerindeki TL'leri dolara çevirmesi bir saldırı mıdır?

Her şeyden önce eğer ki dalgalı döviz kuru uyguluyorsanız döviz üzerinde spekülasyon yapmaya izin veriyorsunuz demektir. Bir şeyi, ileride fiyatının artacağı düşüncesiyle almak fiyatı arttıktan sonra da satmak spekülasyondur. Serbest piyasa da ise spekülatif hamleler suç teş-

kil etmez. Eğer ki hamleler manipülatif bir karakter taşıyorsa yani bir meta'nın fiyatı çeşitli tekniklerle suni olarak yükseltilmeye ya da düşürülmeye çalışılıyorsa evet bu kâğıt üzerinde suç teşkil eder. Fakat, finans

kapitalin dev tekelleri hem spekülasyon hem de manipülasyon yaparak kâr oranlarını yükseltmeye çalışıyorlar. Bu kumar oyunundan çıkış için önünüze hiçbir program koymayan iktidar “dış saldırı” kılıfıyla suçu başka adreslere atıyor.

İktidara geldiklerinde yaptıkları icraatlar arasında Kemal Derviş'in “döviz dalgalanmaya bırakmalı ve sermayenin dolaşımını önündeki tüm engellemeler kaldırılmalıdır” sözlerini uygulamak olan bugünkü iktidarın elinde sermaye kontrolü dışında bir silah neredeyse kalmadı. BDDK aracılığıyla cezalandırma yöntemi işe yarar durmuyor. Bunun dışında tam sermaye kontrolü merkezi ve planlı bir ekonomi olmadan yani kapitalizm altında yapıldığında hızla sermaye kaçışlarına ve paniğe sebep olabilir. Ya emperyalist düzenden devrimci bir şekilde kopacaksınız ya da onun kuralları tabii olacaksınız. Bunun dışındaki alternatiflerin hepsi tâlidir.

Bir kriz içindeydik üzerine pandemi koşulları gelince derinleşen krize karşı tekrardan para basan bir sistem akıl dışıdır. Üstelik bu para tekrardan finansallaşılıyor. ABD'de on milyonları bulan işsiz sayısı hızla artarken ABD ile birlikte Türkiye'de de borsaların yükselmesi bu akıl dışılığın (finansallaşmanın) bir sonucudur.

Kapitalizm içinde Kâr oranlarının düşmesi eğilimi yerçekimi kadar gerçek bir yasadır. Kârları düşen Burjuvazinin paradan para kazanarak finansal bir balon yaratması ve bu balon patladığında faturayı işçilere yığması... İşte gerçek suç budur! Sorun Kapitalist üretim ilişkilerinin kendisidir. Ya bundan koparsınız ya da bu kumarı oynarsınız.

ri içinde yaratılan balon, bir fabrika işçisinin şalterleri indirmesi karşısında tuzla buz oluveriyor. Finansın devasa rantı reel sanayi işçilerince yaratılan artı değer karşısında bir anda buharlaşıyor.

Çıkarları gereği bu irrasyonelliği sürdüren dünya burjuvazisi, yine irrasyonel kararlarla tüm dünyaya para pompalamaya başladı. ABD, Avrupa ve Japonya merkez bankalarının kısa sürede basmayı taahhüt ettiği para miktarı 3 buçuk trilyon dolara yaklaşıyor.

Türkiye ekonomisi de bu salgına çok güçsüz yakalandı. TL'nin dolar karşısındaki değerinin bu denli düşük olduğu bir ortamda turizmin ve ihracatın (2019 ihracat geliri 180 milyar dolardı) 2020 yılında rekor kıracağı konuşuluyor. Ken şimdi salgından en çok etkilenecek sektörler bunlar olacak. Ayrıca Türkiye borçlanma maliyeti en yüksek olan ülkelerden biri kredi sigortası olarak özetleyebileceğimiz kredi riski primleri (CDS) 300'ün üzerinde olan ülkelere borç verme riskli olarak kabul edilirken, Türkiye'nin CDS primi 3 Nisan 2020 itibarıyla 666,8'e dayanmış durumda. Borç bulmak bu kadar zorken para ihtiyacını Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) elindeki dövizleri takas ederek de sağlayabilir, fakat TCMB'nin net rezervleri 20,8 milyar dolar olarak gözükyor. Piyasadan takas yoluyla alınan döviz borçlarının çıkartırsak geriye eksi 5 milyar dolar kalıyor. Yani rezervler bitmiş.

Bir başka para bulma yöntemi de ABD merkez bankası FED'in kapısını çalmak. Salgın nedeniyle ellerinde ABD tahvili bulunan ülkelere o tahvil miktarı kadar dolar vereceğini açıklayan FED verdiği kağıtları toplamaya başladı. TCMB'nin elinde ise 2,8 milyar do-

larlık ABD tahvili var. Beş yıl önce bu rakam 80 milyar dolardı. Rahip Bronson, Halk Bank davası, S-400'ler gibi gerilimler neticesinde TCMB ABD kağıtlarını hızlıca enden çıkarmaya başladı. Dolayısıyla bu kapı da kapalı. FED, 2 trilyon dolar basıp piyasaya saçmasının ardından birçok ülkenin merkez bankasıyla takas anlaşması yaptı. Örneğin Brezilya MB'si ile 60 milyar dolarlık takas anlaşmasına karşılık Türkiye kapsam dışı bırakıldı. Geriye iki seçenek kalıyor. TCMB'nin para basması ya da Türkiye'nin IMF'nin kapısını çalması. Neredeyse tüm burjuva iktisatçılar IMF'nin en risksiz seçenek olduğunu söylüyor. Para basmayı dillendirenler de var. Para basmak iyi yönetilebilirse kısmi zararlar atlatabilir. Ama mevcut iktidarın para basıp Kanal İstanbul gibi inşaat projelerine girişme ihtimali birçok sermaye yanlısı iktisatçıyı bile korkutuyor.

İşsizlik fonu artık hazine bonusu

IMF'nin kapısının çalma seçeneğinin düşük olması rejimin IMF karşıtı olmasından kaynaklanmıyor. Bu durumun sebebi ekonomik olmaktan çok politik. Tüm ekonomiyi, hatta bağımsız olduğu söylenen TCMB'yi bile yönlendiren, iktisadi alanı iktidarını pekiştirmek ve güçlendirmek için elinde tutmaya çalışan bir iktidar IMF bürokratlarına bir şeylerin kontrolünü devretmek istemez elbette. Sayıştay'ın bile çalışmadığı bir ülkede birtakım kalemlerin IMF komiserlerinin denetimine girmesi rejim için kabul edilemez.

Geriye sadece para basma seçeneği kalıyor. Para birimi rezerv para olmayan Türkiye gibi ülkelerin para basması Almanya'nın ya da ABD'nin para basmasından çok daha riskli. Emperyalist ülke-

ler para basmanın yarattığı enflasyonist baskıyı paralarını diğer ülkelere dağıtarak aşabiliyorlarken Türkiye'nin böyle bir şansı yok. Yine de TCMB para basmaya karar verdi. Basılacak paraya bir karşılık göstermek gerekirdi. O da tüm işçilerin ürettikleri değerle oluşturulmuş olan İşsizlik Fonu oldu. 130 milyar TL'nin biriktiği İşsizlik Fonu hazine bonusu olarak TCMB'ye verildi. Bu kağıtlar karşılığında para basarak hazineye borç olarak verilmiş olacak. Eğer para kullanıldıktan sonra tekrar TCMB'ye döndürülmez ve yok edilmezse, dolar, faiz ve enflasyon yeniden çok hızlı bir şekilde artacaktır. Paranın hazineden çıkıp tekrar TCMB'ye dönmesi için kamu harcamalarının ve bütçenin kısılması yani ekonomide salgın dışında küçülmelerin yaşanması gerekiyor. Nereden bakılırsa bakılsın en iyi ihtimaller bile kötü senaryo.

Bu ortamda "biz bize yeteriz" söyleminin ekonomik değil siyasi olduğu da ortaya çıkmaktadır. Para zaten yaratılıyor, insanlardan 10'ar lira toplamanın hiçbir iktisadi getirisi yok. Salgının yarattığı buhran içinde popülist politikanın bir parçası olmaktan öteye gidemiyor. Biz ise en başından beri dış borç ödemelerinin durdurulması ve bankaların birleştirilmesiyle çok rahat kaynak yaratılabileceğini söylüyoruz. Para ve mali politikaların birleştirilmesi, tüm köprü ve oto yolların ve kritik önemdeki sanayi kollarının acil olarak kamulaştırılmasıyla, işten atmaların yasaklanarak, kitlesel işsizliğin önüne geçilmesi gerektiğini belirtiyoruz. Para basmak gibi uzun vadede hiçbir anlamı olmayan kapitalist önlemlerin yerine son derece gerçekçi ve acil önlemleri ortaya koyuyoruz.

ABD'nin ekonomik önlem paketi emekçileri virüsten değil, kapitalizmi emekçilerden koruyor

Sena Aydın

Koronavirüsün dünya çapındaki etkisinin hız kazanmasıyla birlikte 12 Mart'ta Dünya Sağlık Örgütü virüs salgınına pandemi ilan etmiş, hemen arkasından da Trump, kamuoyuna hükümetinin virüsün yaratacağı etkilere karşı alınacak ekonomik ve sosyal önlemleri içeren ihtişamlı bir paket yasa hazırlığında olduğunu duyurmuştu. Tam adı Koronavirüs Yardım, Koruma ve Ekonomik Güvenlik Yasası olan ve CARES-ACT olarak bilinen 900 sayfalık yasa tasarısı, mart ayının son günlerinde Cumhuriyetçilerin kontrolündeki Senatodan ve Demokratların kontrolündeki Temsilciler Meclisi'nden hızlıca geçirilip, Amerikan Kongre'sinin bu iki yasama organının da onayı ve Trump'ın imzasıyla 27 Mart'ta uygulamaya konulmuştu.

2,1 trilyon dolarlık paket, Amerika'nın 2008 ekonomik krizini atlatmak adına uygulamaya koyduğu paketin (830 milyar dolar) yaklaşık üç katı. Ülkemizde miktarı nedeniyle "Trump bile elini taşın altına koydu" diye bahsedilen ve her Amerikan vatandaşına 1200 dolarlık tek seferlik nakit yardımı yapılmasını öngören maddesiyle övgü toplayan paket, içerdiği yasal boşluklar nedeniyle aslında tam bir "dev patronları ve bankaları kurtarma operasyonu." Buna, paketin yasalaşmasından bu yana Trump'ın Kongre onayı gerektirmeyen yasama mekanizmalarını ve başkanlık koltuğunun kendisine verdiği yetkileri kullanarak aldığı pek çok kararı da eklersek, ortaya çıkan tablo oldukça vahim ve tanıdık. Gerici Trump hükümeti ve söz konu-

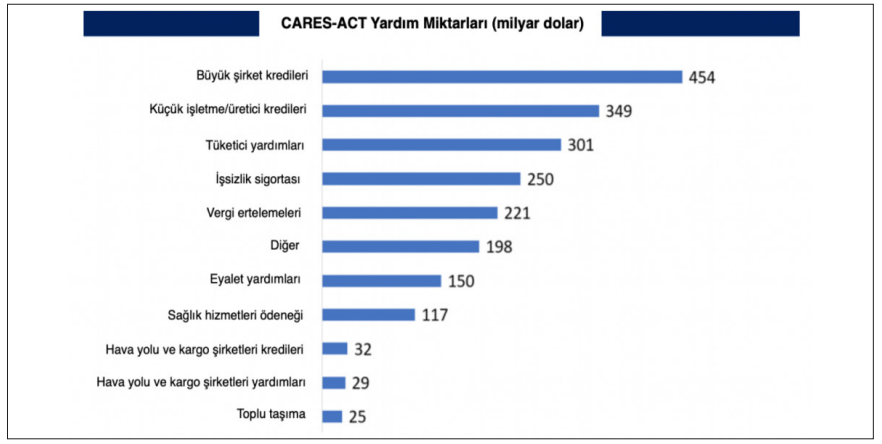
su kapitalist düzeni korumak olunca Trump düşmanlığını bir kalemde silip atan Demokrat Parti, krizi fırsata dönüştürerek fatu-rayı Amerikalı işçi ve emekçilere kesiyor.

Paketin gerçek yüzü

Pakette bulunan en yüksek miktardaki yardım 454 milyar dolarla bankalar üzerinden verilecek kredilerle dev çokuluslu şirketleri kurtarmaya ayrılmış durumda. Yani balık zaten baştan kokuyor, ama bu kurtarma operasyonu görüldüğünden çok daha geniş çaplı. Kongre'nin Hazine Bakanlığı'na tahsis ettiği bu 454 milyar dolarlık kredilerin dağıtımı, Bakanlık garantisizle Amerika Merkez Bankası'nın kontrolüne devredildi. Merkez Bankası, verilecek bu kredileri desteklemek için para basacak, ama bu kredile-

rin riskini almadan, çünkü Hazine bu paket kapsamında sunulan 454 milyar dolarlık kredi fonunu kayıplara karşı sigortaladı. Federal Rezerv Yasası tarafından belirlenen acil borç verme yetkililerine göre Merkez Bankası bir kere Hazine'nin garantisini aldıktan sonra, olağanüstü koşullarda sunduğu yardım programları için bire-bir desteğe ihtiyaç duymuyor, yani Hazine'nin belirlediği kredi miktarını yaklaşık 10 katına kadar arttırabiliyor. Bu, büyük şirketlere ayrılan 454 milyar dolarlık kredi fonunun aslında 4,5 trilyon dolarlık bir fon olduğu anlamına geliyor. Yaşanabilecek herhangi bir kayıp ve kredi borçların geri ödenememesi durumunda ise fon Hazine Bakanlığı'nın garantisini altında olduğundan, ödenmeyen borçlar kamu borcuna dönüşecek ve son tahlilde bu borçların faturası Amerikalı emekçilere kesilecek. İşçi ve emekçiler, 2008 sonrasında olduğu gibi bankaları ve çokuluslu şirketleri kurtarmak için kemer sıkma uygulamalarına, açlığa ve sefaletle mahkûm edilmiş olacaklar. İş sadece bununla da kalmıyor. Faturanın çokuluslu şirketlere kesilmeyeceği garantisıyla rahatlayarak yükselişe geçen Amerikan borsaları sayesinde hisse senetleri değer kazanan milyarderler, servetlerine servet katmaya devam ediyorlar. Amerikan borsalarında işlem gören Amazon'un sahibi Jeff Bezos, Facebook'un sahibi Marc Zuckerberg, Microsoft'un sahibi Bill Gates gibi çokuluslu şirket sahibi sadece 10 milyarderin geçtiğimiz hafta içi net servetleri toplam 51,3 milyar dolar arttı. Aynı hafta içerisinde yaklaşık 6,6 milyon Amerikalı işçi ise işsizlik fonuna başvurdu.

Paketin 349 milyar dolarlık ikinci büyük ödeneği de çalışan

sayısı 500'ü geçmeyen küçük işletmelere ve üreticilere ayrılmış gibi gözüküyor. Ancak burada da şeytan ayrıntılarda gizli. Pakette bırakılan yasal boşluk sayesinde serbest yatırım fonu şirketleri de çalışan sayılarının azlığı üzerinden bu fondan yararlanabiliyor. Milyar dolarlarla oynayan bu şirketler, başvuru süreci çok uzun ve karmaşık olan bu fona sahip oldukları avukatlar ve lobiler sayesinde hızlıca başvurarak fonu şimdiden neredeyse tükettiler bile. Bu şirketlerin küçük işletme fonunu gasp ettiğini işin içine katmaksızın bile Amerikalı ekonomistler bu fonun yeterli olmadığı ve bu süreçte ülke çapındaki küçük işletmelerin dörtte birinin kapanacağı uyarısını yapıyorlardı. Görünen o ki bu tahmin oldukça iyimser kalacak ve Amerikalı küçük işletmeler finans kapital tarafından katledilecekler.

Peki ya her Amerikan vatandaşına verileceği söylenen tek seferlik 1200 dolar tutarındaki nakit yardım? Öncelikle şunu belirtmek gerekiyor. Bu yardım, Amerikalıların her sene Ulusal Vergi İdaresi'ne yapmakla mükellef oldukları gelir bildirim sisteminde belirttikleri banka hesaplarına yatacak şekilde düzenlendi. Bu, her şeyden önce Amerikan iş gücünün yaklaşık %17'sini oluşturan göçmen işçilerin ve ka-

yıt dışı güvencesiz işlerde çalışan çoğunluğu siyahi işçilerin bu yardımdan yararlanamayacağı anlamına geliyor. Düzenlemenin ırkçı temelleri zaten en güvencesiz koşullarda çalışan işçileri kapsam dışı bırakırken, iki gün önce Hazine Bakanlığı tarafından bankaların bu paraya borç karşılığı el koyabileceği açıklaması yapıldı. Yani yardım kapsamına giren ve salgın döneminde işini kaybettiği için tüketici kredileriyle ayakta durmaya çalışan emekçilerin çoğu bu parayı hesaplarında göremeyecek bile! Bu da pakette tüketici yardımlarına ayrılan 301 milyar dolarının aslında bankalara peşkeş çekildiğini gösteriyor.

Benzer bir şekilde işsizlik sigortasına ayrılan 250 milyar dolarlık fon da bu süreçte işsiz kalan 16,8 milyon Amerikalı işçinin cebine girmeyecek. Çünkü Trump'a bağlı Çalışma Bakanlığı yaklaşık 1 hafta önce yaptığı yasal düzenlemelerle işsizlik fonundan yararlanma hakkına pek çok kısıtlama getirdi. Düzenlemeler aynı zamanda sağlık emekçileri de dahil olmak üzere işçilerin ücretli hastalık izni kullanma haklarını da kısıtlarken aynı zamanda işverenlerin işyerlerindeki koronavirüs pozitif vakalarını da İş Güvenliği ve Sağlık İdaresi'ne bildirme zorunluluğunu da kaldırdı. Bu, işsiz kalanların kaderine terkedilmesi, vaka sayı-

larının her geçen gün arttığı açık işletmelerde de işçilerin hayatları pahasına üretime devam etmeleri anlamına geliyor.

Paketin sağlık hizmetlerine ve eyalet ödemelerine ayrılan 267 milyar dolarlık kısmının da nereye harcadığı bilinmiyor. Trump üç hafta önceki açıklamasında “hastanelerin tüm ihtiyaçları devlet tarafından karşılanacak” sözünü vermiş olsa da, özellikle Demokrat Parti yönetiminde olan eyaletler olmak üzere pek çok farklı eyalette bulunan sayısız hastaneden, sipariş verdikleri koruyucu ekipman ve maskelerin kendilerine ulaşmadığı, Federal Acil Durum İdaresi'nin siparişlerini iptal ettiği ya da el koyduğu haberleri geliyor. Zaten yetersiz olan ve salgınla birlikte çöken kamusal sağlık ve hizmet sistemi Trump'ın kontrolü altındaki Federal hükümetin bu hareketiyle neredeyse tamamen işlemez hale gelmiş durumda. Eyalet Valileri ise bu duruma karşılık Trump'ı eyaletlerin kontrolü altındaki Ulusal Muhafızları devreye sokmakla tehdit ediyorlar. Ordunun sokağa inmesi anlamına gelen bu tehdit Trump'a karşı yapılan bir misilleme olarak gözükse de aslında özgürlüklerin kısıtlanması ve halkın hoşnutsuzluğunun bastırılması yönünde atılan bir adım olacak.

Tüm bunların yanı sıra, salgından etkilenenlerin sayısı ülkede katlanarak artmaya devam ederken “yaygın test” uygulamasının artık gerekli olmadığını söyleyen hükümet, testlere ayrılan fonu da askıya aldı. Bunun üzerine Dünya Sağlık Örgütü'nden gelen eleştiri ve yaygın test uygulamasının hayati olduğu açıklaması üzerine Trump, 14 Nisan günü Amerikan hükümetinin DSÖ'ye yaptığı bütün yardımları durdurdu.

nu açıkladı.

Son olarak da yardım paketinin gözlem ve denetiminden sorumlu Salgın Müdahale Sorumluluk Komitesi Başkanı Glenn Fine'in 7 Nisan'da görevden alınmasıyla pakete dair aktif yasal denetim süreci de lağvedilmiş oldu.

İşçi ve emekçilere yapılan saldırı paketle sınırlı değil

Durum gösteriyor ki aslında geçirilen bu devasa paket hiçbir denetime tabi olmadan işçi ve emekçilere sağ eliyle verdiğini sol eliyle misliyle alıyor. Paketin tek bir amacı var: Emperyalizmin kalbindeki kapitalist sömürü düzenini salgından en az hasarla çıkarmak, bununla da yetinmeyip krizi fırsata çevirmek. Ama gerici Trump hükümetinin söz konusu fırsatçılık olunca icraatları sadece bu paketle sınırlı değil. Koronavirüsün kamuoyunun gündemini meşgul etmesinden yararlanan Trump hükümeti ardı ardına pek çok gerici ve baskıcı adımlar atıyor.

Örneğin paketin yasal olarak uygulamaya konulduğu 27 Mart günü, Trump hükümeti uzun süredir göz diktiği Massachusetts eyaletinde bulunan Maspee Kızılderili Rezervasyonu'nun yerli toprakları statüsünü kaldırdı. Bu yerli halkın yerinden edilerek 121 bin dönüm toprağın özel imara açılması, Trump'a yakınlığıyla bilinen kumarhane sektörünün hizmetine sunulması ve doğal kaynakların yağmalanması demek. Trump'un çevre düşmanı politikaları bununla da sınırlı kalmadı. Koronavirüs nedeniyle üretimde ve kâr oranlarında yaşanan daralma bahane edilerek Çevre Koruma Yasası askıya alındı. Şu an Amerika genelinde üretime devam eden yüzlerce fabrika havaya ve suya serbestçe kimyasal atık karıştırarak salgın döneminde işçi ve emekçilerin zaten ipin ucunda olan sağlığını tehlikeye atıyorlar.

Bütün bunlar olurken ülkenin Meksika sınırındaki duvarın in-

ABD Çalışma Bakanlığı Nisan ayı raporu

- Bir ayda 20.7 milyon işsiz (ülke tarihinin aylık rekoru kırıldı, 10 katla)
- Resmî işsizlik %4'ten %14.7'ye çıktı (1929 Buhranı'ndan beri yaşanmamıştı)
- 7 hafta içinde 33.5 milyon insan işsizlik yardımı için başvuruda bulundu
- 6.4 milyon işçi işgücü piyasasını tamamen bıraktı (bu yüzden işsiz de sayılmıyorlar, verilere yansımıyor)
- İşgücüne katılım 1973'ten beri en düşük seviyede
- 11 milyon işçi yarı zamanlı çalıştığına dair beyanda bulundu (pandemiden bu yana 7 milyon civarında artış gösterdi)
- Bütün etkenler hesaba katıldığında yedi hafta içinde ABD'de işgücünün 3'te 1'i eridi
- Sektörlere göre iş kaybı: Turizm 7.7 milyon, hizmet 2.1 milyon, ticaret 2.1 milyon, sağlık 1.4 milyon, imalat 1.3 milyon, inşaat 1 milyon
- Yetişkin erkeklerde işsizlik %13, yetişkin kadınlar işsizlik %15.5, genç işsizlik %31.9

şası da hız kesmeden devam ediyor. Trump hükümeti virüsü bahane ederek Amerika'ya yapılan tüm sığınmacı başvurularını da süresiz askıya aldı. Bu zaten kötü koşullardaki ICE kamplarında tutulan binlerce göçmen ve mültecinin, virüse yakalananlar da dahil olmak üzere, kamplardan çıkamaması ve hiçbir şekilde tedaviye ulaşamaması anlamına gelirken sınırın diğer tarafında Meksikalı yetkililer tarafından tutulan 60.000 kişi sığınmacı başvurusu bile yapamıyor. Ama buna karşılık özellikle Meksikalılardan oluşan mevsimlik tarım işçilerine verilen H-2B vize başvuru kotası tarımsal üretimde devamlılığın sağlanmasına yönelik önlemler çerçevesinde arttırıldı. Tabii hiçbir sosyal hak, güvence ve sağlık önlemi olmaksızın çalışan mevsimlik tarım işçilerine ödenen ve oldukça düşük olan ücretlerde Çalışma Bakanlığı'nın geçen hafta çıkardığı bir kararnameyle ek kesintiye gidilerek!

Tüm bu gelişmeler karşısında işçilerin önündeki tek gerçek seçenek örgütlü mücadele yürütmek. Ancak sendikalar ve toplu iş sözleşmeleri düzenlemelerinden sorumlu olan ve Cumhuriyetçilerin çoğunlukta olduğu Ulusal Çalışma İlişkileri Kurulu (NLRB) işçilerin sendikalaşmasını pratikte

imkânsız hale getiren ve işverenin işyerlerindeki sendikaları tasfiyesini kolaylaştıran yeni bir genelge hazırladı. Genelge 60 günlük itiraz süresinin ardından 31 Mayıs'ta yürürlüğe girecek. Demokrat Parti ve partiye kökten bağlı sınıf işbirlikçi sendikal konfederasyonların liderleri genelgeyi eleştiren üç beş twitter paylaşımını yapsalar da henüz genelgeye itiraz etmek yönünde hiçbir adım atmadılar. Salgının ortaya çıktığı tablo karşısında tabandan yükselen işçi eylemlilikleri ve grevler karşısında işçi sınıfının örgütlü mücadelesinin önünü kesmek isteyen bu genelgeye tüm işçi örgütleri ve mücadeleci kesimler itiraz etmelidir. Krizin faturasını ödememenin yolu Trump karşıtı bir mücadele değil, kapitalist düzene karşı ve bu düzenin tüm organlarına karşı yürütülecek bir mücadeleden geçiyor.

Demokrat Parti çözüm değil, problemin parçası!

Bu noktada Demokrat Parti'nin tutumunu da ele almak gerekiyor. Trump hükümeti tarafından hazırlanan işçi düşmanı ekonomik önlem paketi sadece Cumhuriyetçilerin değil, Demokratların da desteği sayesinde uygulamaya konuldu. Yasanın oylanmasının yapıldığı Temsilciler Meclisi oturumunda tarihte bir ilk yaşandı ve

Demokratlar ilk kez bir yasayı neredeyse oybirliği sayılabilecek bir oy çokluğuyla kabul ederek Meclis'ten geçirdiler (Basına sızan haberlere göre meclis üyesi 232 demokrattan 231'i paket için evet oyu kullandı). Ancak kasımda yapılması planlanan başkanlık seçimleri arifesinde, işçi ve emekçileri derin bir sefalete sürükleyeceği açık olan bu paketin yaratacağı yıkımın sorumluluğunu almak istemediklerinden, Meclis'e "pakete dair tartışmaların ve oylamanın kayıt altına alınmaması" önergesini sunup, önergenin kabul edilmesinden sonra!

Şimdilerde Demokrat Parti'nin içindeki "muhalif" kanatlar geçirilen pakete eklenmesi talebiyle Kongre'ye bir dizi "işçi ve emekçi yanlısı" yasa tasarısı sunuyorlar. Tabii bu tasarıların hiçbirinin kabul edilmeyeceğini ve Cumhuriyetçilerin kontrolü altındaki Senato'nun onayına takılacağını bilerek. Demokratların bu çabasını yaptıkları yanlısı düzeltmek yolunda atılan adımlar olarak değil, Sanders'ın ön seçim kampanyasının sonlanmasıyla ihanete uğrayan yüzbinlerce işçi ve emekçinin kıymete binen oylarının, başkanlık seçimlerinde Demokrat Parti'nin hanesine yazılması yönünde yapılan göz boyamalar olarak okumak gerekiyor. Ancak başkanlık seçimlerinden hangi parti zaferle çıkarsa çıksın, seçimlerin tek bir galibi olacak, o da kapitalizm. Koronavirüs salgını ve Amerikan burjuva hükümetinin salgınla sözde mücadelesi, dünyanın her yerinde olduğu gibi Amerikan işçi sınıfının da kapitalizm ve yarattığı yıkıma karşı seferber olabilmek için politik ve örgütsel olarak bağımsız mücadele aygıtlarına olan ihtiyacını ortaya koyuyor.

ABD: Tüm kaynaklar burjuvazi için

9 Mayıs itibariyle ABD'deki pozitif koronavirüs vakaları 1 milyon 274 bin 36, ölüm sayısı ise 77 bin 34'e ulaşmış durumda ve veriler henüz hiçbir azalma eğilimi göstermiyor. Ülkenin çeşitli bölgelerindeki şehir valilikleri hâlâ karantina emirleri çıkartıyor ve sayısız hastaneden hâlâ koruyucu ekipmana sahip olmadıkları haberleri geliyor olmasına rağmen, hükümet Mayıs ayı başında normalleşme sürecine girme kararında hiçbir esneklik göstermedi. Trump, 6 Mayıs günü Koronavirüsle Mücadele Komitesi'nin (*Coronavirüs Task Force*) bundan böyle virüsün ülke geneline yayılmasını engellemeye ve sosyal etkilerini en aza indirmeye değil, Amerikan ekonomisini yeniden açma görevine odaklanacağını açıkladı.

Ülkede Nisan ayının ortasından itibaren Cumhuriyetçi Parti yanlısı aşırı sağcı beyaz grupların Washington, Minnesota, Kentucky, Michigan gibi pek çok eyalette karantina ve virüse yönelik önlemler karşısı protesto gösterileri gerçekleşti. Katılımcıların gözle görülür bir kısmının ağır silah taşıdığı bu protestolar, Trump ve kimi Cumhuriyetçi siyasilere açık destek aldı. Koronavirüs nedeniyle oturumlarına bir süredir ara veren Senato ise önümüzdeki hafta toplanmaya hazırlanıyor. Salgınının federal karar mekanizmasının önemini ortaya çıkardığı bu dönemde Senato Yargı Komitesi'nin ilk gündem maddesi ise hepsi aşırı sağcı ve sosyal hizmet harcamalarını kısmayı taahhüt eden 27 yeni federal ve bölge savcısının süresiz göreve atanmaları olacak. Mart sonunda uygulamaya konulan ve Amerikan burjuvazisini ve çokuluslu şirketleri kurtarmaya adanan ekonomik önlem paketinin etkisiyle zaten Nisan ayında yükselişe geçen Amerikan borsaları ise, Nisan ortasında negatif fiyatlardan işlem gören Amerikan petrolünün bu tarihsel çöküşten zarar gören dev çıkarıcı, taşıyıcı ve teknolojik geliştirme firmalarının önlem paketi kapsamında Merkez Bankası kredileriyle kurtarılacaklarının açıklanmasıyla 8 Mayıs'ı 2008'den bu yana kaydedilen en yüksek seviyelerle kapattı.

Ülkedeki geniş çaplı sosyal ve ekonomik yıkım ise giderek derinleşiyor. Son üç haftada işsizlik fonuna başvuru sayısı katlanarak toplamda 33

milyonu geçerken, hükümet tüm kaynaklarını burjuvaziye adadığı yetmezmiş gibi şimdi de emeklilik fonunda kesintiye gitmeye ve kamu kaynaklarında bir dizi özelleştirmeye hazırlanıyor. Ülke aynı zamanda gıda sorunuyla da yüzleşiyor. Trump hükümetinin bu duruma getirdiği çözüm ise özellikle göçmen ve siyahi nüfusun güvencesiz koşullarda çalıştığı ve ülkede virüsün en çok yoğunlaştığı merkezler olarak bilinen kümes ve küçükbaş hayvan üretim ve paketleme tesislerinin üretime devam etmesi yönünde bir yürütme emri çıkarmak oldu. 19 eyalete yayılan yaklaşık 115 üretim tesisinde çalışan yaklaşık 6500'ün üzerinde işçinin koronavirüs testi pozitif çıktı ve 20'nin üzerinde işçi hayatını kaybetti. Pandeminin ülke çapında giderek derinleşen ırksal bölünmeyi apaçık ortaya koyduğu örneklerden sadece biri. Örneğin pek çok eyalette siyahi, göçmen ve yerli halk nüfusunun toplam nüfusa oranı %30'u geçmezken toplam ölümlerin %70'inden fazlası bu nüfus grupları arasında yaşanıyor.

Bütün bu gelişmeler Trump hükümetinin krizin faturasını işçi ve emekçilere kesmek adına otoriterleşme eğilimleri gösterdiğini ve bu noktada aşırı sağcı beyaz nüfusu harekete geçirmekten de çekinmediğini gösterse de Amerika'nın koronavirüsle ve krizle mücadelesini salt bir Trump düşmanlığı üzerinden değil, kapitalizmin çıkarları çerçevesinde değerlendirmek gerekiyor. Zira Demokrat Parti Kongre üyelerinin çoğu kapitalizmin önceliklerini korumak noktasında Trump ve kararlarıyla ortaklaşıyor. Pek çok Demokrat Partili Kongre üyesinin ekonomik önlem paketi kapsamında kurtarılması hedeflenen şirketlerde halihazırda hisseleri olduğu ve son dönemde borsada bu şirketler üzerinde işlem yaparak krizi fırsata çevirmeye çalıştıkları biliniyor.

Ülke seçimlere giderken olağandışı oportünizm ve baskıcı yasama ve yürütme kararlarıyla bilinen ve haklarında yaklaşık bir düzine cinsel istismar suçlaması bulunan iki başkan aday ve partilerinin aralarında yaşanan tek gerçek görünür anlaşmazlık ise virüsün bir Çin laboratuvarından çıkıp çıkmadığı konusu olmaya devam ediyor.

Daha savaşın başındayız

Muhittin Karkın

COVID-19 salgını karşısında hemen hemen tüm devletler ekonomik ve politik bakımlardan ciddi bir sarsıntıya uğradılar. Dünya ekonomisinin zaten gerilemekte olduğu bir dönemde patlak veren salgın hükümetleri önce şaşırttı, ardından da ulusal ekonomilerini ayakta tutabilmek amacıyla virüse karşı göstermelik ve işe yaramaz önlemlerden “sürü bağışıklığına” kadar değişen stratejiler uygulamaya koydular. Kısa bir süre sonra salgının acımasızlığı iyice belli olunca zorunlu olarak çeşitli düzeylerde karantina uygulamalarına başvurmaya yöneldiler. Ama tabii bu arada virüs binlerce can almaya başlamıştı bile.

Bu süreçte hükümetlerin şaşkınlığı çok belirgindi. Dünya ve ulusal ekonomi kurumlarının 2020 için karanlık senaryolar öngördüğü bir dönemde salgının turizmden ağır sanayiye

kadar tüm ekonomik sektörlerde yaratacağı tahribatı göğüsleyebilmek, onu en aza indirmek ya da “ekonomiyi ayakta tutabilmek”, burjuvazinin temel kaygısıydı, hâlâ da öyle. Ama bu süreçte hükümetlerin karşısına bir başka endişe alanı daha dikildi: Sağlık sistemlerinin yetersizliğinin açığa çıkması ve evlerine kapanmak veya kapatılmak zorunda kalan insanların hayatta kalabilmeleri için yeterli önlemlerin alınmasındaki zayıflık dolayısıyla yaygınlaşan kitlesel hoşnutsuzluk. Böylece, kapitalizmin tarihinde çeşitli anlarda karşımıza çıkan bir cebirsel formül tekrar hükümetlerin masasının üzerine yerleşti: En az sosyal karşı koyuşla (bunu ölümlere, işsizliğe, yoksulluğa tepki parametreleriyle düşünebiliriz) en yüksek kâr oranları nasıl elde edilebilir?

Pek çok ülkede sağlık çalışanlarının alkışlanması, sadece sağ-

lık sistemlerinin ne kadar önemli olduğunun değil, ama aynı zamanda bu sistemin neoliberal uygulamalar altında ne denli tahrip edilmiş olduğunun anlaşılmasının da bir ifadesiydi. Kamu sağlık kuruluşlarının korutucu yetersizliği karşısında hükümetlerin “müşteri garantili” özel hastanelere muhtaç hale gelmesi, hatta birkaç haftada sahra hastaneleri kurmaya çalışması, bu arada elbette sağlık çalışanı ve malzeme yetersizlikleri, sadece hastalananların yaşadığı gerçeklikler değildi; her akşam televizyonları karşısında ürkütücü haberleri endişeyle bekleyen herkes bu durumu tüm çıplaklığıyla görüyordu.

Emekçileri, yoksulları, toplumun büyük bir bölümünü can çekişmenin eşğine doğru sürükleyen olgu, virüsle birlikte yayılan işsizlik, hatta aç kalma korkusuydu. Halen de öyle. Zaten var olan işsizler ordusuna

katılan on milyonlarca yeni işsiz, aileleriyle birlikte yüzlerini devlete döndüklerinde karşılarında gördükleri, büyük burjuvazinin ve finans oligarşilerinin ekonomik kayıp endişelerine yanıt vermeye çalışan hükümetler oldu. Bu elbette yardım kuruluşlarının önünde uzun sıralar oluşturan umutsuz kitleler için şok edici bir görüntüydü. Öte yandan, çalışmayı sürdürmeye mahkûm edilenler, yani burjuvazinin ekonominin çarklarını döndürebilmek için “feda edilebilir” gördüğü emekçiler, “hayat eve sığar” gibisinden sloganların neden kendilerine uygulanmadığının elbette farkındaydılar. Bu nedenle de pek çok ülkede fabrika işçileri direnişe geçti, resmi olmayan grevler, hatta ayaklanma benzeri eylemler gerçekleştirdiler.

Ama dahası var. Burjuva hükümetleri, hatta rejimleri ayakta tutan toplumun belki de en geniş kesimi, küçük burjuvazi de dengesini kaybetti. Kahvehanesinden tamir atölyelerine kadar kapatılan milyonlarca küçük işletmenin sahipleri (tabii çalışanlarıyla birlikte) birden açıkta kaldılar, olası devlet yardımına mahkûm hale geliverdiler. Kendilerine bazı hükümetlerin önerdiği borç ertelemelerinin ve düşük faizli banka kredilerinin sadece erişebilecekleri mesafenin epeyce ötesinde olduğunu görmekle kalmadılar, ama aynı zamanda bunların günü kurtarmaya yaramamanın da ötesinde yarınlarını daha zorlu bir ipoteğin altına soktuğunun farkına vardılar. İhtiyar tefeci devletin karşısında gazaba gelmeye hazır modern Raskolnikovlardı onlar.

Devlet “geri mi geliyor”?

Birkaç hafta içinde saldırgan virüsle birlikte hızla gelişen hü-

kümetlere karşı kitlesel hoşnutsuzluk karşısında burjuvazinin derhal yeni bir strateji oluşturması gerekiyordu ve oluşturdu. Ama kimi zaman aynı anda farklı tempolarda uygulanan farklı stratejiler. Örneğin ABD, İngiltere, Hollanda gibi bazı ülkelerin hükümetleri, başlangıçta öncelikli olarak ekonomik faaliyetin sürmesi amacıyla “sürü bağışıklığı” gibisinden sahte ve ölümcül bir çözüm anlayışına sığınarak nüfuslarını kıyım cephesine sürdürdüler. Ama salgının çığ gibi büyümesi ve onunla birlikte halkın tepkisinin yoğunlaşması karşısında görece geri adım atarak kısmi karantinalara ve belirli sosyal yardımlara başvurmak zorunda kaldılar. Ama salgının gelişmiş ekonomilere ağır darbe vuracağı öngörüsünden hareketle kendi ekonomilerinin bu “doğacak fırsattan” yararlanmasını kurnazlığına aday ülkeler, emekçileri ölüm cephesinde tutmaya devam ettiler, ediyorlar. Örneğin, Belarusya devlet başkanı Lukaşenko “Biz ne virüslere dayandık, buna da dayanırız” diye halka cesareten başka bir yardımda bulunmayacağını açıklarken, Türkmenistan hükümeti en iyi yolun virüs kavramının zihinlerden silinmesi olduğuna karar verdi ve korona kelimesinin kullanımını ve maske takılmasını yasakladı.

Almanya gibi ekonomik ve finansal yeteneğe sahip olan ülkelerin yanı sıra salgınlar karşısında deneyimli ve mali açıdan imkân sahibi bazı ülkeler ise (Güney Kore, Singapur, Tayvan, Hong Kong), derhal göze alınacak ekonomik kayıpların uzun vadeli çöküntülere ve sosyal patlamalara tercih edilebileceği anlayışıyla hareket ettiler. Güç-

lü, kimisi mafyatik, mali oligarşilerin ağırlığı altında ezilen bazı “demokratik” hükümetler (İtalya, İspanya), bir yandan acınacak durumdaki sağlık sistemlerinin iflasi karşısında halkın kabaran öfkelerini yatıştırabilmek için uluslararası dilencilığe başvurmak zorunda kalırken diğer yandan da karantinanın kollanması gerekçesiyle, ama aslında “asayişin korunması” amacıyla ordularını sokaklara sürmek zorunda kaldılar. Bu tip baskıcı uygulamaları para cezaları ve tutuklamaların ötesine taşıyanlar da oldu elbette; mesela, Filipinler devlet başkanı Duterte kısıtlamalara karşı gelinmesi halinde, emniyet güçlerine sorun çıkarıcıların vurulması ve gıda ve nakit yardımlarının durdurulması emrini vereceğini açıkladı.

Yayılan salgın, artan ölümler, yetersizliği apaçık ortaya çıkan sağlık sistemlerinin sefaleti, işlerini kaybeden milyonlarca emekçinin çaresizliği, evlerine kapatılan insanların açlık sınırına sürüklenmesi, hükümetlerin önce burjuvazinin ekonomik çıkarlarını düşünmesi, devlet yardımlarının yetersiz ve göstermelik niteliği... Bütün bu süreç, ekonomik çöküntüyle birlikte bir soruyu kaçınılmaz biçimde gündeme soktu: Neoliberalizmle birlikte “perde arkasına çekilen” ama bugün salgın karşısında acil müdahalesinin zorunluluğu (başta sağlık ve ekonomi alanlarında) ortaya çıkmış olan devlet geri mi geliyor? Geri gelmeli mi? Ve de “sosyal” kılıfı içinde mi gelmeli?

Bu tartışma tüm dünyaya yayılmış durumda. Kanada başbakanı Trudeau'nun “Siz evlerinizde kalın ve parayı düşünmeyin, o bizim işimiz” sözleri, devasa

kaynaklara ve sınırlı bir nüfusa sahip emperyalist bir ülkenin kibrini gösterse bile, dünya kamuoyunun kendi hükümetlerini sorgulamalarında başvuru kaynağı haline dönüştü.

II. Dünya Savaşı sonrasında proleter devrimleriyle karşı karşıya kalan Avrupa devletleri, ekonomik ve sosyal koşulları iyileştirerek devrim dalgasının önünü alabilmek için ekonomik inşaya müdahale etmeye başlamış, sosyal güvenlik sistemini ve sağlık, eğitim ve konut alanlarında kamu hizmetlerini gündeme sokmak zorunda kalmıştı. Böylece bu haklar emekçi sınıfların kazanımları olarak tarihe geçmiş, dünya emekçileri için model haline gelmişti. Bu tür Keynesçi uygulamalardan nefret eden liberal ABD’de bile emek gücünü koruma altına alan uygulamalar hayata geçirilmişti.

Ama kapitalizmin ulusal sınırlara çarpıp tekrar derin bir yapı-

sal krize sürüklendiği 1970’lerin sonlarından itibaren emperyalist burjuvazi artık bu kazanımların sermayenin sırtında bir yük olduğuna karar vererek neoliberal stratejiyi yürürlüğe koydu. Liberal uygulamalar küresel ölçekte yaygınlaşmalı, tüm ülkelerde devlet artık ekonomiden ve kamu hizmetlerden geri çekilmeliydi. ABD devlet başkanı Reagan için devlet ekonomik sorunlar için çözüm değil bizzat “sorunun” kendisiydi. Thatcher da neoliberal politikaları savunurken, “Artık toplum diye bir şey yok” diyebilmişti. Bill Clinton, Tony Blair gibi “merkez” veya “orta sol” olarak tanımlanan devlet liderlerinin de destekleyip uyguladığı bir “dünya gerçeği” bu.

Neoliberalizmin ideologlarına göre esas olan rekabetin hikmetine inanmak ve onu desteklemektir. Ama kendinden küçük sermayeleri yutarak büyüyen dev tekeller çağında rekabetten

beklenen, onların önünde sermaye ve mal akışını engelleyen sınırların kaldırılmasıydı. Ve bu engeller, ülkelerini emperyalist sermayeye gönüllü olarak açan yerel burjuvaziler aracılığıyla, olmadı darbeler ve savaşlarla gerçekleştirildi. Bununla birlikte “devletin geri plana çekilmesi” o denli ikiyüzlü bir argümandı ki, onu savunanlar bile devletin gerekli gördüğü an toplum yaşamına ve ekonomiye müdahalesini sermayenin iktidarı açısından zorunlu görüyorlardı. Örneğin 11 Eylül saldırısının ardından ABD devlet başkanı Bush, devlet bürokrasisini muazzam şekilde artırmakta beis görmedi. 2008’de küresel piyasalar çöküntüye uğradığında ABD’den Avrupa Birliği ve Çin’e kadar tüm hükümetler ulusal ekonomilerine görülmemiş ölçeklerde para pompaladı. ABD hükümeti, kısa bir süreliğine de olsa General Motors ve Chrysler şirketlerini devlet kontrolü altına aldı. AB’de kriz sonrasında tekrar özel sektöre devredilmek üzere bankalar kamulaştırıldı. Küresel kapitalizm yeniden kriz sinyalleri vermeye başladığında neoliberalizmin ve küreselleşmenin önde gelen ideologlarından Lawrence Summers, Temmuz 2016’da Washington Post’ta yayımlanan makalesinde, “hükümetin temel sorumluluğu, küresel refah gibisinden soyut kavramların peşinden gitmek değil, kendi yurttaşlarının refahını azamileştirmektir” diyordu.

Aslında devlet zaten hiç gitmemişti. Liberaller ikiyüzlüce serbest piyasa uygulamalarının devlet müdahalelerine kapalı olması gerektiğini ne kadar ileri sürerlerse sürsünler, aslında “serbest” piyasanın burjuva devletin “dü-

zenleyici” müdahaleleri olmadan yaşaması mümkün değil ve olmuyor. Dolayısıyla ortada Smit-hci bir “görünmez el” yok, hiç-bir zaman da olmadı. Serbest pi-yasa ve devlet hem kavram hem de gerçeklik olarak birbirlerini dışlayan değil, içeren unsurlar. İ-çinden geçtiğimiz süreçte, bu bir kere daha kanıtlandı. Dolayısı-yla 2008 krizi benzeri uğraklar-da devletlerin, bankaları kurtar-mak amacıyla ekonomiye müda-halesinin nedeni, yönetenlerin bir “tercihi” veya onların “iyi ne-oliberalaller” olamamaları de-ğil-di. Devletin varlığı ve müdahale-si kapitalizmde isteğe bağlı öznel değil, nesnel bir olgu ve zorunlu-luk. Sorun, bu devletin sınıf ka-rakteri ve ekonomiye hangi sını-fın çıkarları açısından müdahale etti-ği. Yoksa müdahalenin ken-disinin gerçekleştiğine dair zaten bir şüphe yok. Kaldı ki, bu tartış-ma pandemiyle birlikte açılma-dı, zaten mevcuttu, en azından biçim olarak. Tartışmanın temel olarak başlangıcı bugünkü kriz değil, bugünkü krizin bir deva-mı olduğu 2008 krizi. Trump’ın ticaret savaşları, Davos’ta yaşa-nan gerilimler ve gümrük duvar-

larının yükselme eğilimi dünya ekonomisine son birkaç senedir damga vuran trendler. Pande-mi bu tartışmaya yeni bir boyut kazanırdı.

Emperyalist ve ulusal sermaye-lerin önünü açmak için devletle-rin ekonomiye ve toplum yaşa-mına giderek daha fazla müda-halelerde bulunmakta olduğunu kanıtlayan en iyi örneklerden bi-risi de Türkiye’den başka hangi ülke olabilir? Latin Amerika’dan Avrupa’ya, oradan Batı Pasifik sahillerine kadar uzanan pek çok ülkede rejimlerin giderek daha da otoriterleşmesi, devletin ö-nüne çekmiş gibi yaptığı perde-yi artık sıyrıp atmaya başladığı-nın kanıtından başka bir şey de-ğil. Oyun bitti.

Farklı olacak olan ne?

Salgınla yayılan bir başka mot-to, “Salgın sonrasında her şey daha farklı olacak” şeklindeki si-hirli sözler. Ne ve neden farklı o-lacak? Bu sorunun yanıtı, söy-leyenin niyetine, daha doğrusu temsil ettiği sınıfsal çıkarın içeri-ğine bağlı olarak değişiyor. 2008 büyük çöküntüsünün en şiddet-li döneminde, bankaların ve dev-şirketlerin iflas edip ülkelerin

müthiş bir borç krizine sürük-lenildiği, milyonlarca emekçinin işsiz ve evsiz kaldığı anlarda da sokakları dolduran protestocu kitleler neoliberal ekonominin yol açmış olduğu tahribatı apa-çık görmüşlerdi. Pek çok ideolog da kapitalist ekonomiyi eleştir-miş, mali kumarbazlıkların ne-den olduğu yıkımı, yarattığı eşit-sizlikleri ve sefaleti sergilemişti. Hatta bizzat bazı burjuva ekono-mistler “Marx geri geldi” tespi-tini yapmışlar, dönemin Fransa devlet başkanı Sarkozy bile var olan kapitalizmin “gözden geçi-rilmesi” gerektiğini ifade etmişti.

Ama sonra başta ABD ve AB’de merkez bankaları batmakta olan bankalara kurtarma operasyon-ları düzenledi, ülkelerin borçları yeniden yapılandırıldı, para bas-ma makinaları tüm hızlarıyla ha-rekete geçirildi. İdeologların ke-hanetleri ve tavsiyeleri kâğıt ü-zerinde kaldı, giderek unutuldu; sosyal demokrasi ve sendika bü-rokrasileri kapitalizmi kurtara-bilmek için sını ve mali oligarşi-lerle birlikte el ele çalıştılar; pro-estocu kitlelerin içinden çıkan “doğrudan demokrasi” kolektif-leri parklarda giderek seyrekle-

şen ve nihayet yok olan toplan-
tılar düzenlemekle yetindiler ve
devrimci alternatiflerden yok-
sun, örgütsüz işçi ve emekçi kit-
leler, iş bulabilme ve hayatta ka-
labilme galesi içinde günlük
yaşamlarına döndüler. Bir za-
manlar isyan bayrağı olarak ka-
bul edilen Syriza'nın maskesi ye-
re düştü.

Şimdi Covid-19 salgını da sis-
temin derinden sorgulanmasına
yol açıyor. Tersini zaten mümkün
değil. İsviçre halkı bile şaşkın.
Salgın halinde kullanılmak üze-
re devletin elinde bulundurdu-
ğu 10 bin ton metanolün özelleş-
tirme nedeniyle "kaybolduğunu"
ve şimdi hükümetin içki firma-
larından alkol satın almaya ça-
lıştığını öğrendiklerinde ne dü-
şünmüş olabileceklerini tahmin
etmek güç değil. Yaşlı hastaları
hastane koridorlarında can çe-
kişen, sağlık görevlileri malzeme
sıkıntısı nedeniyle feryat eden İ-
talyanlar, İspanyollar sağlık sis-

temlerinin dörtte üçünün özel-
leştirilmiş olduğunu bir kez daha
anımsayınca bu durumu elbet-
te sorgulayacaklar. Amerikalılar,
İngilizler, hükümetlerinin ilk al-
dıkları önlemin şirketleri ayakta
tutabilmek için işçileri ölüm cep-
hesine yollamak olduğunu elbet-
te gördüler. Brezilya'dan Pakis-
tan'a, her yerde sistemin sorgu-
lanması kaçınılmaz oluyor.

Sistem sorgulanıyor ve tekrar
best seller ideologlar vaaza baş-
ladılar. Yanis Varoufakis, neoli-
beral uygulamaların ve özellikle
sağlık alanındaki özelleştirmele-
rin toplumsal yaşamda yol açtığı
yıkımların artık kaldırılamaz
hale geldiğini, kapitalizmin bu
yöntemlerle ayakta tutulamaya-
cağını, dolayısıyla da "yeşil" sos-
yal devlet (Yeşilci New Deal) uy-
gulamalarına geçilmesini savu-
nuyor. David Harvey, virüsün
bir anlamda neoliberalizmin ü-
rünü olduğunu, bu sermaye biri-
kimi modeline son verilmesi ge-

rektiğini söylüyor. Jos-
chka Fisher, Covid-19
krizinin yeni bir daya-
nışmacı toplum tarzı-
na hayat verebileceğini,
bunun tabii piyasa
ekonomisini dışlama-
dan, ama devletin kri-
tik sektörlerde daha be-
lirleyici olmasından ge-
çebileceğini savunuyor.
Fransa devlet başkanı
Macron bile (herhalde
Sarkozy'ye özenerek),
piyasa ekonomisini e-
leştirmeye, devlet mü-
dahalesinin artırılması
gerektiğini savunmaya
başladı. Sendikalar sos-
yal devlete, refah devleti
politikalarına dönüş ta-
lep ediyorlar. Tıpkı 2008
krizinin ardından yapı-

lan çağrılar gibi.

Merkel'in, onun ardından
Macron'un, hatta bir bakıma
Trump'ın yurttaşlarına para da-
ğıtmaya başlamış olması "re-
fah devletine dönüşün" olasılı-
ğını mı artırıyor? Bunun yanıtı,
II. Dünya Savaşı sonrasında Batı
Avrupa burjuvazisinin uyguladı-
ğı bu politikanın nedenini yeni-
den hatırlamaktan geçiyor: Sos-
yalist devrim tehlikesi. Savaş bit-
tiğinde iktidar resmi Komünist
Partilerin uzanabilecekleri bir
mesafedeydi ama Stalinizm em-
peryalist güçlerle yaptığı anlaş-
mayla o bölgeyi emperyalistlere
bırakmıştı. Gene de silahlı par-
tizanlar ve emekçi kitleler Stali-
nist bürokrasinin talimatını hiç
sayıp devlet yönetimini ele geçir-
me imkânına sahiptiler. Yugos-
lavya ve Arnavutluk'ta bunu ba-
şardılar. Yunanistan'da ise kanlı
biçimde ezildiler. Diğer ülkeler-
de ise sosyal haklar karşılığında
komünist ve sosyalist partilerce
engellendiler, bastırıldılar.

Bugünkü durum bu mu? Res-
mi Sosyalist Partilerin hepsi ka-
pitalist sisteme entegre olmuş
durumdalar. Neoliberal politi-
kalara tepkilerin arttığı dönem-
lerde burjuva devletin yedek ik-
tidar alternatifi rolünü üstleni-
yorlar. Emekçi kitleler nezdinde
inanırlıklarını tamamen yitir-
miş olan resmi Komünist Parti-
ler, parlamentolardaki, beledi-
yelerdeki, sendikalardaki sayısı
giderek azalan koltuklarını ko-
ruma telaşının ötesinde bir pers-
pektife sahip değiller. Parti ve ik-
tidarı alma perspektifi düşmanı
"alternatif" solcular, parklardaki
(bugünlerde internetteki) "doğ-
rudan demokrasi" piyasesini
seyircisiz oynuyorlar. Sendika
bürokrasileri kitlelerin ekono-
mik ve sosyal ihtiyaçlarının gi-

derilmesi için burjuvaziden “iyi niyet” kırıntıları bekliyorlar. Kızgın kitleler ise örgütsüz.

Kaldı ki bir an için kitlelerin II. Dünya Savaşı sonrasında elde ettikleri ekonomik ve sosyal hakları yeniden kazanabildikleri bir durumu düşünelim; bunun geçici bir durum, burjuvaziden koparılan istikrarsız, kalıcı olmayan bir kazanım olacağı çok açık değil mi? Burjuvazi, kapitalizme içkin olan kâr oranlarının düşme eğilimi karşısında fırsatını bulduğu ilk dönemde proletaryaya ve emekçi halka saldırıdır. Saldırısı ister demokratik gericilik, ister askeri darbeler veya Bonapartist diktatörlükler aracılığıyla olsun, mutlaka saldırıdır. Süreç kaçınılmaz olarak karşıdevrim ile sosyalist devrim arasındaki mücadeleye dönüşecektir. Önceki dönemde reformist ve Stalinist partilerin ihaneti, proletaryayı frenlemek, yeni kuşakları “refah” afyonu ile uyuşturmak, gençleri babalarının kazandığı haklarla sonsuza dek yaşayacaklarına inandırmaya kalkışmak olmuştu. Şimdi o insanlar, o emekçiler, virüs ve kapitalizm karşısında hayatta kalmaya çalışıyorlar. Ve kızgınlar.

Ama şu anda ne kadar örgütsüz ve devrimci liderliklerden yoksun olsalar da, onların kızgın olması bile burjuvazi için büyük tehlike. Eskisi gibi yönetilmek istemiyorlar ve burjuvazi, böylece durumlarda başına nelerin gelebileceğini dünya mücadeleler tarihinden çıkardığı derslerden çok iyi biliyor. Sadece “Çıplak Kollulardan” (1794) “Sarı Yeleklilere” (2018-19) kadarki Fransa tarihi bile tehlikenin büyüklüğünün anlaşılmasına yeter.

Çatışmalı yeni dönem

Eskisi gibi olmayacak tek bir

şey varsa o da sınıf mücadelelerinin önümüzdeki dönemde kazanacağı niteliklidir. Virüsün ve onun tetiklediği derin ekonomik ve sosyal krizin yırtmakta olduğu perdenin ardında beliren burjuvaziyi tüm çıplaklığıyla görmekte olan proletarya ve emekçi kitleler tepkilerini açığa vurmaya yeni kanallarını arayacaklar. Yeni seferberlik yolları bulacaklar. Önce belki sınırlı ve yerel gruplar halinde. Ama giderek daha geniş kesimler de cesartlenecek. Ve tabii yeni devrimci önderlikler doğacak. Sosyal refah devleti arayışlarının ötesinde, kitleler için sosyalist devrime açılan köprüler inşa etmeye çalışacak olan yeni önderlikler.

Bütün bu gelişmeler, kesintili, gelgitli aşamalar veya ani kendiliğinden patlamalar biçiminde gerçekleşebilecek. Kitle bilincinin ve seferberliğinin ulaştığı her aşama bir sonraki hedefi beraklaştıracak, onun imkânlarını yaratacak. Ama her aşamada mücadele, burjuvazinin karşıdevrimci saldırısıyla da karşılaşacak. Tıpkı daha bugünden olduğu gibi.

Karşıdevrim hoşnutsuz, kızgın kitlelere karşı saldırıya geçmek için onların devrimci seferberliğini beklemiyor. Böylesi bir

seferberliğin ihtimali karşısında bile önlemlerini şimdiden alıyor. Netanyahu parlamentoyu kapattı ve güvenlik güçlerine insan hareketliliğini gözleme ve denetleme görevi verdi. Trump iltica hakkını feshetti ve Adalet Bakanlığı Kongre'den belirsiz bir süre boyunca yargısız tutuklama yetkisi istedi. Victor Orban kendini ülkeyi kararnamelerle yönetme yetkisiyle donattı. Portekiz'de zorunlu çalışmayla yükümlü sektörlere grev yasağı getirildi.

Uluslararası Kâr Amacı Gütmeyen Hukuk Merkezi (INCL) verilerine göre, 70 ülkede olağanüstü hal ilan edilmiş, 75 ülkede toplantı ve gösteri hakları askıya alınmış, 11 ülkede (Avrupa Birliği, İtalya, Polonya, Bulgaristan ve Birleşik Krallık; bunlara şimdi Türkiye de katılmakta) yurttaşlar telefonları aracılığıyla takip edilmeye başlamış ve 9 ülkede (Ermenistan, Bulgaristan, Mısır, Macaristan, Ürdün, Lesoto, Tayland, Özbekistan ve Zimbabve) haberleşme özgürlüğüne kısıtlamalar getirilmiş durumda.

Virüsle birlikte yaygınlaşan ve onunla mücadele adına gerekçelendirilen bir başka politika da yurttaşların dijital yolla takip altına alınması. Bu izleme yöntemi ilk olarak birkaç yıl önce Çin'in

Stalinist-kapitalist diktatörlüğü tarafından başlatılmıştı. Şimdi de Putin, ülkesinde dünyanın en geniş yüz taramalı video gözetleme ağını kurduruyor. Başta Güney Kore olmak üzere pek çok ülke de “sosyal mesafe gözetimi” amacıyla insanların hareketlerini telefonları aracılığıyla gözetleyen izleme sistemlerini kullanıma sokmakta. Türkiye’de de yetkililer bu amaçla “milli” bir uygulamanın geliştirilmekte olduğunu ilan ettiler.

“Yurttaşların sağlığı” gerekçesiyle gündeme getirilen ve kişi mahremiyetiyle birlikte özgürlükleri de hiçe sayan bu uygulamalar muhtemelen yarınki saldırıların ilk hazırlıkları ve kalıcı olmaları hedefleniyor. Burjuvazi, salgın koşullarından yararlanarak bu uygulamaları meşrulaştırabiliyor, kitlelerin gözünden kaçırılmaya çalışıyor. Salgına karşı tek merkezden planlı mücadele gerekçesiyle rejimlere giderek daha da merkezi ve otoriter nitelikler kazandırılıyor.

Salgına karşı mücadelede Çin’in başarıları övülerek, Çinli emekçilerin yerli ve emperyalist burjuvaziler tarafından kölelik koşulları altında sömürülmelerini ve Stalinist-kapitalist bürokrasinin diktatoryal uygulamaları altındaki ezilmişlikleri gizlenmek isteniyor. Trump’ın tüm Amerikalılara bin dolar dağıtmasının, sadece son bir haftada salgın nedeniyle on bin kişinin canını yitirdiği koşullarda işçilere “işe dön” emri vermesini meşrulaştıracağı bekleniyor. Merkel’in cömert yardımlarının, çalışma koşullarının berbatlığına ve malzeme yetersizliğine isyan eden sağlık çalışanlarının, evde bakım hizmetlilerinin, ambulans görevlilerinin, nakliyecilerin ve

kargo emekçilerinin feryatlarını bastıracağı düşünülüyor.

Burjuvazi şu anda kitleleri iki ana bölüğe ayırmış durumda. Bir kesimi korkutularak ve çoğu yerde cebren evlere tıkılmış, “yalıtılmış” durumda. Emekçilerin diğer bölümü ise kıtalar halinde cepheye sürülüyor. Ve hepsine toplanmaları, grev yapmaları yasaklanıyor, aralarına “sosyal mesafe” koymaları emrediliyor. Bu amaçla sokaklarda sivil ve üniformalı polisler, askerler, bekçiler dolaştırılıyor. Burjuvazi virüse karşı “savaş” vermekte olduğunu söylüyor. Farklı biçimlerde de olsa bir savaş halinin kuralları uygulanıyor. Cepheden ölüm haberleri geliyor. Cephe gerisinde ise henüz infazlara başlanmadı; para cezalarıyla, bazen de tutuklamalarla yetiniliyor. Herkes izlenmeye alınıyor. Bu arada dalga dalga gelen hastalar karşısında yetersizliklerle boğuşan doktorlar umutlu veya umutsuz vakalar arasında seçim yapmak zorunda kalabiliyorlar.

Virüsün acımasızlığı karşısında insanlar yüzlerini devlete çeviriyor ve ondan yardım bekliyor. Burjuva devlet, emek gücünün kıyımının ekonomik faaliyeti altından kalkılamayacak bir yıkıma sürükleyecek boyuta ulaşmasını engelleyebilmek için (ve tabii araya serpiştirmek zorunda kaldığı “insani” demagojiyle), ama bir yandan da sermaye birikimi süreçlerine zarar vermeden, belirli “yardım” önlemleri alıyor. Bu yardım ve destek uygulamalarının kalıcı olabileceği ve yarın bir “sosyal devletin” ortaya çıkabileceği hayallerine yer yok.

Belki bazı ülkelerde, salgın sırasındaki başarısız uygulamalarıyla yıpranan hükümetlerin yerini bu hayalleri savunan bur-

juva reformist, merkez sol veya sosyalist söylemlili, sınıflar arası ittifaklara dayalı, “ulusal birlik” damgalı bazı yeni hükümetler alabilecektir. Bu iktidarlar kitleleri yatıştırabilmek için kaçınılmaz olarak devletçi ekonomik ve sosyal politikalara başvurmak zorunda kalacaklar, ama kısa sürede bu tip refah uygulamaları küresel kapitalizm gerçeğine çarparak iflas edecektir. Bunun yaratacağı asıl tehlike ise emekçilerin hayal kırıklığına uğraması, küçük burjuvazinin Bonapartist ve faşizan çözümlere yönelmesi olabilecektir. Toplumun tekrardan neoliberal uygulamalara sertçe boyun eğdirtebilecek baskıcı çözümler gündeme gelebilecektir.

Her ne koşulda olursa olsun, işçi sınıfı ve emekçi kitlelerin bağımsız ve örgütlü seferberliği, sadece yarının değil, bizzat içinde bulunduğumuz anın bir zorunluluğu. Sosyalizm bir kez daha tarihsel bir sınava girmiş durumda. Virüse karşı savaş, karşıdevrim ile sosyalist devrim arasındaki bir savaşa dönüşüyor. Uluslararası bir savaşa.

Pandemi ve filozoflar: *Verba non acta*

Kaan Gündes

“Uzun zamandır biliniyor ki gericiler cesur ve liberaller de korkaklar.”

V. I. Lenin

19. yüzyılda İngiliz kent yoksullarını tarif etmek için romancı Edward Bulwer-Lytton’un kullandığı bir tabir, daha sonra edebi ve hatta politik literatürde bir bütün olarak yoksulları ve ezilen sınıfları anlatmak için kullanılmaya başlanacaktı: *The Great Unwashed* (Büyük Yıkanmamışlar).

Kavramsallaştırma ilk ortaya çıktığında hiç şüphesiz, Victoria Dönemi’nin yoksul düşmanı ve ikiyüzlü püritenizminin etkisiyle belirli bir kibri ve küçümsemeyi ifade ediyordu. Ancak bu tabir işçiler tarafından sahiplenildi. *The Great Unwashed* proleter ve yarı proleter sınıfların hijyen, temizlik ve dolayısıyla da sağlık haklarına erişimlerinin olmamasını anlatmaya başladı.

COVID-19 pandemisi bu bağlamda *Büyük Yıkanmamışlar*’a sürekli hijyenik olunmasını, sürekli temizlenilmesini dayatan bir söylem geliştirdi; temiz olunması için insanın gereksinim duyduğu hiçbir şartı ve aracı tedarik etmeden! Fransız Marksist Paul Lafargue’in müthiş bir şekilde özetlediği üzere, “temizlik, burjuvaların yolduğu işçi sınıfı tarafından ancak güçlkle elde edilebilecek bir lüktür.”(1) Dahası bugün, 19. yüzyılın *Büyük Yıkanmamışlar*’ının sınıf kardeşleri hayatta kalma haklarını kazanabilmek için, pandemiye ve pandeminin derinleştirdiği ekonomik kriz ile siyasal baskılaşma eğilimlerine karşı da hayatî bir kavganın içinde.

Uluslararası sosyopolitik arena da *Büyük Yıkanmamışlar*’ın vermekte olduğu sınıfsal bir meydan savaşı sürmekte. Bu savaşın tarafları açık ve belli. Ancak bir de sa-

vaşı, oturdukları Kolezyum’un tribünlerinden takip eden filozoflar var. Bunlar Kolezyum sıralarından bağırarak savaşı taraflara birtakım önerilerini duyurmaya çalışıyorlar (gerçi bazıları bunu dahi yapmıyor ve bazıları var ki onlar en çok taktikleri anlatmayı seviyor ama uygulamayı değil). Filozoflardan hiçbiri tribününü terk edip kumlu arenaya giriş yapma taraftarı değil; kimisi pandeminin, arenada olağanüstü bir tahakkümün kurulması için uydurulduğunu söylüyor; kimisi pandeminin arenadaki durumu mutlak olarak gladyatörler lehine değiştireceğini iddia ediyor; kimisi de pandeminin yaşanıp yaşanmamış olmasının, olağan olanı üretmesi haricinde bir etkisinin olmayacağını mırıldanıyor.

O halde söz konusu olan pandemi, pandeminin derinleştirdiği kapitalizmin krizi ve filozoflar olunca, o meşhur Latince deyi-

şi tersine çevirmek mümkün değil mi: Verba non acta (eylem değil, söz).

Agamben'in "istisna hâli" ve Hegelci *bei sich*

İtalyan filozof Agamben, siyaset felsefesi dizgesini olağanüstü rejimlerin kurulduğu ve kurulacağı yönündeki kaba ve *a priori* çıkarıma dayandırdığından olacak, koronavirüsün İtalya'da bir pandemi biçimi kazanarak yayılmasına, Birleşik Devletler'de şimdilik Trump'ın kontrolünde seferber edilen paramilitar faşist çetelerin argümanlarına benzer bir sağcı şüphecilikle yanıt verdi. (2) Yazısında "varsayımsal bir koronavirüs salgınına karşı alınan hummalı, irrasyonel ve hepten yersiz acil durum önlemleri" üzerine görüş belirten Agamben, pandeminin asıl kurbanı olan İtalyan işçi sınıfının mevcut durumuna yüksek ihtimalle aşına olmadığı için, salgının "varsayımsal" oluşunu İtalya Ulusal Araştırma Konseyi'nin (NRC) bir açıklaması-

na dayandırıyor. Bu açıklamaya göre koronavirüs, düşünüldüğü derecede ölümcül değil. İtalyan mali oligarşisinin ulusal pazarı işler halde tutabilmek ve işçileri fabrikalara hapsedebilmek adına koronavirüsün ölümcül doğasına dönük yanıltıcı araştırmaların yapılmasını fonladığı düşünülürse, Agamben'in bu rapora dayanarak kendi teorisinin geleneksel boyutlarını haklı çıkarma uğraşına girişmesi, acınılısı bir durum. 22 Nisan itibarıyla İtalya'da, Agamben'in "varsayımsal" dediği salgından 25,085 kişi öldü ve 187,327 kişi enfekte oldu.

Agamben İtalyan hükümetiyle beraber Avrupa rejimlerinin de, aslında ciddi bir tehlike oluşturmayan pandemiye mazet göstererek, diktatörlüğe geçeceğini söylüyor. Mutlak, karşı konulmaz, önceden planlanmış, sinsice hayata geçirilmek istenen, somut şartlar tarafından değil yönetenlerin hezeyanı tarafından belirlenmiş, karanlık ve totaliter bir komplonun koronavirüs kullanı-

arak hayata geçirildiğini veya geçirileceğini iddia ediyor. Ona göre siyasi önlemlerin haricindeki birtakım tıbbi tedbir önerileri dahi, devletlerin "olağanüstü rejimlere" kavuşma planının bir parçası. Agamben'in, bilimsel olarak kanıtlanmış, emekçi sınıfları kırıp geçiren bir pandemiye "varsayımsal" görmekteki ve rejimlerin gidişatını kendi ezoretik komplocu aklıyla yorumlamadaki nevi şahsına münhasır aptallığını bir kenara koyacak olursak, salgın ile devlet aygıtlarının örgütleniş biçimleri arasındaki ilişki, gerçekten de ciddi bir tartışma başlığı olarak ele alınmalı.

Bu bağlamda kapitalist rejimlerin despotikleşme eğilimlerinin, Agamben'in iddiasının aksine önceden tasarlanmış, planlı ve bilinçli bir tercih olarak değil, bir zorunluluk olarak hayata geçtiğini kaydetmek şart. Rejimler pandemiyle birlikte savruldukları yönetim krizinin bir sonucu olarak baskılaşmak durumunda kalıyorlar. Bu, 21. yüzyıl kapitalizmi-

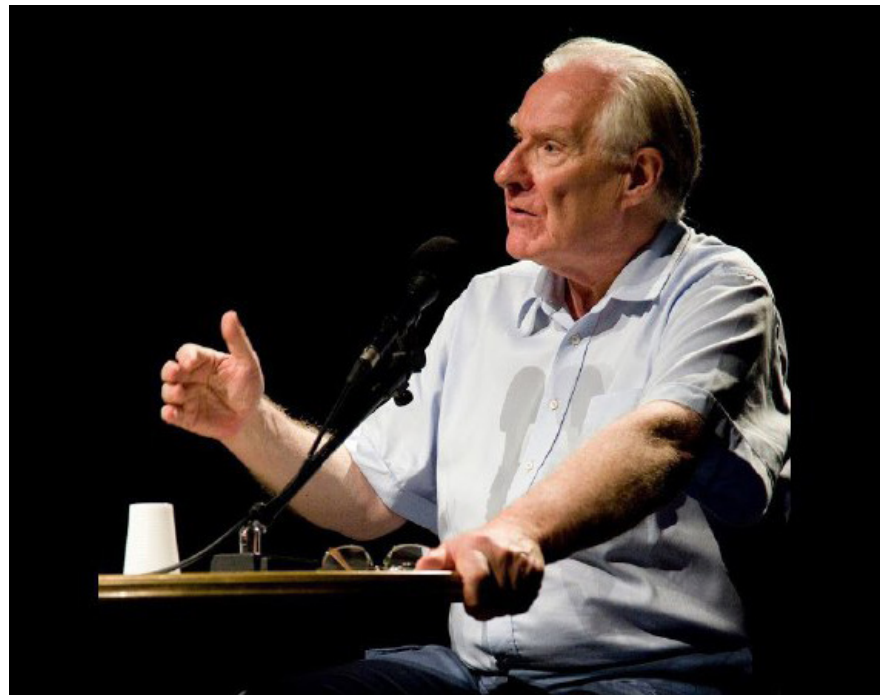
nin, belirli bir virüsle dahi mücadele edebilmek için onu sosyal haklara saldırmak zorunda bırakan antidemokratik karakterinin bir sonucu. Uluslararası finans aristokrasisi, en temel demokratik haklar ile özgürlüklere saldırıdan ve demokratik mevzileri topa tutmadan, COVID-19 salgınının yayılımıyla mücadele ediyormuş görünümü bile veremiyor. Dolayısıyla rejimlerin despotikleşme eğilimlerini besleyen, aslında bu rejimlerin kırılma eğilimi olmaları. Rejimlerin prestiji ile yönetim fonksiyonları krize girdiği oranda, bu kırılma eğilimi şiddetlendiği oranda sopa kullanmasını öngören politikaların uygulanması bir zorunluluk olarak kendini var ediyor. Bu kırılma eğilimi birçok dinamik belirliyor: Sermaye birikiminin krize girmiş olması, daralan ulusal pazarların ölümcül politikalarla canlandırılma "ihtiyacı", ekonomik krizin derinleşen etkisiyle egemen bloklar arası paylaşım gerilimlerinin şiddetlenmesi, yoksul halk katmanlarında hoşnutsuzluk ile öfkenin yayılımı, radikal bir uluslararası sosyalist işçi hareketinin doğum sancılarının gözlemlenmeye başlanmış olması ve benzerleri. Dolayısıyla Agambenci "olağanüstü" güç tedbirlerinin rejimler tarafından hayata geçirilmek istenmesi, onların "olağanüstü" tarihsel zayıflıklarının bir sonucu. O halde İtalyan hükümetinin baskı tedbirlerinden gözü korkan bir filozof, İtalyan işçi sınıfının canı pahasına greve çıkarak savaşım verdiği bir pandemiye kompo ilan etmek yerine, Mussolini faşizmini ayaklarından asarak cezalandırmış bir işçi sınıfının torunları olan bugünün emekçileriyle politik dayanışmasını ilan edebilir.

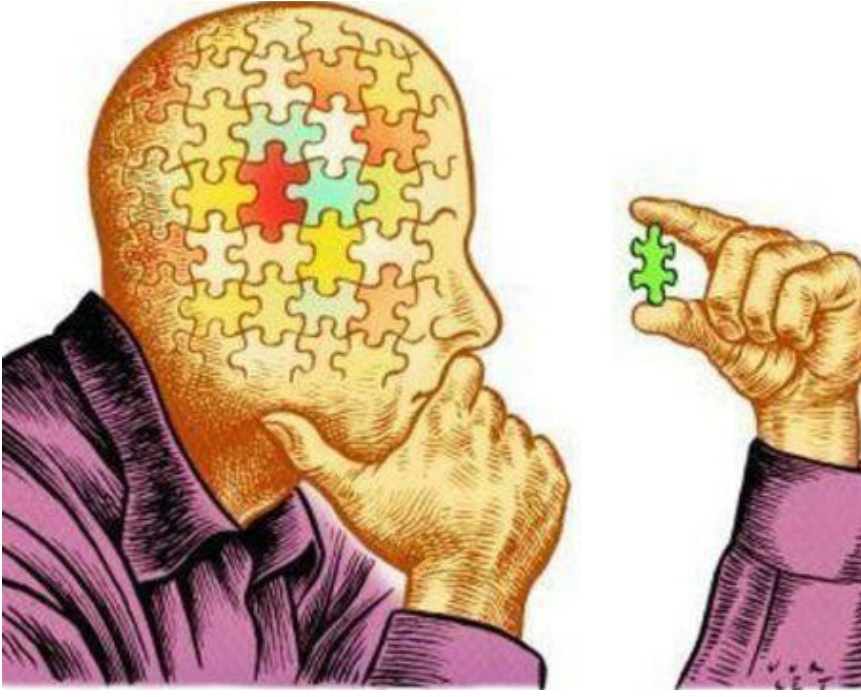
Tabi bu, bir tercih meselesidir.

Agamben'in rejimlerin orta sınıflar için hayata geçirmek istediği izolasyon politikalarına, kadir-i mutlak bir despotikleşme karakteri atfetmeye çalışması, aslında tam tersine, ister istemez Hegelci *bei sich*'in kendini ne denli kuvvetli bir şekilde inkar ettiğini gösteriyor. Alman filozof Hegel'in, kendi sistemi çerçevesinde özgürlüğü tarif etmek için kullanmayı tercih ettiği *bei sich* hâli, bunu yapma lüksü bulunan ufak bir azınlık kendini fiziksel mesafelenme önlemleriyle koruma altına almışken, sınıf iktidarının en küçük birimi olan "ailenin" ("evde" olmanın), onun devlet iktidarıyla ilişkili olarak ne denli kırılma eğilimi olduğunu işaret ediyor. Hegel'de *bei sich* "evde olma" durumudur. Aslında meşhur deyişin tamamı şu şekildedir: "*Bei sich selbst sein im anderen*." Yani bir başkasında, bir ötekinde evde olma, kendinde olma hâli. Buradaki öteki Hegel'de devlettir ve kişi, bir öteki olarak devlette, devletin kapsamında evde olarak özgür olmuş olur, özgürlüğü de-

neyimlemiş olur. Devletin evin yasal düzenlenişini belirlemesi ve evin devletle kalarak ev statüsüne layık olması kişiyi vatandaş, dolayısıyla da politik ve hukuki düzlemlerde bir unsur kılar.

Finans kapitalin dünya pazarının geleneksel trafiğini yavaşlatma kaygısıyla senelerdir gerekli önlemleri almadığı pandemi tehdidi bir kere patlak verince ve mali oligarşinin kaybının asgari düzeyde tutulabilmesi için salgına dönük pratikte "sürü bağışıklığı" (yani "sınıf kırımı") politikaları izlenmeye başlanınca, Hegelci *bei sich*'in devletin içinde "evde" kalarak (aslında devlete teslim olarak) bireyin özgürlüğünü üretmeye çalışan yapısı belirli bir krizli ilişkiyi ifade etmeye başladı. Zira devletler, finans aristokrasisi ve sınıai-askerî kompleks adına tesis ettikleri iktidarlarının giderek daha da kırılma eğilimi olan bir zemin üzerinde hareket etmeye başladığını hissettikçe, görünürde *bei sich*'in aciliyetine vurgu yapma ihtiyacı hissettiler. Ancak bu gerçekten de sadece görünür olandı, yoksa yaşanmakta

olan değil. Proletarya açısından durum farklıydı: Onların burjuva devlet iktidarı kapsamında ve sınırları içinde kalması için, daha- sı burjuva devlet iktidarının kendi ontolojik koşullarını gerçekleştiribilmesi için işçiler – metaforik olarak – *bei sich*'e değil, çalışmaya ve üretmeye çağrıldılar. İşçinin “bir ötekinde (devlette) evde olması”, burjuva toplumun işleyiş yasalarının ölümcül karakteri altında mümkün olamadı. Aksine ondan piyasa için çalışarak kendini değilmesi, kendi “evine” yeniden yabancılaşması istendi.

Bei sich'in orta sınıflar nezdinde görece evrenselleşme eğilimi, burjuva devlet iktidarı lehine ve özgürlük aleyhine herkesin evinde olmaya çağrılması, aslında evde olma durumuna kendi karakterini kazandıran özgünlüğü ortadan kaldırıyor denebilir. Hegel'in bir metafor olarak kullandığı *bei sich* durumu orta sınıflar tarafından kitlesel bir şekilde hayata geçirilirken (ya da geçirilmesi için çabalanırken) ve işçi sınıfının bunu gerçekleştirmesine, *bei sich*'te özgürlüğü sağlayan devlet

tarafından izin verilmezken, ironik bir şekilde “evde olma” devlette özgür olmayı değil, devlete rağmen hayatta kalabilmeyi ifade etmeye başlıyor.

Bei sich'in sağlanması için bir salgın “icat edilebilir” mi? Eğer durum buysa, bu oldukça acemice ve öngörüsüzce icat edilmiş bir salgın olacaktır zira böylesine icat edilmiş bir salgının yarattığı biyolojik sınıf savaşı tehlikesini yakından hissetmiş olan İtalyan işçi sınıfını, sağlık hakkını koruyabilmek için haftalardır ulusal çapta militan eylemliliklere ve grevlere giriyor. Dolayısıyla Agamben'in “icat edildiğini” söylediği salgın İtalyan hükümetine birtakım baskıcı yaptırımların hayata geçirilmesi fırsatını tanımış olsa da, aynı zamanda İtalyan proletaryasının kendi arasındaki devrimci koordinasyonu da yükseltmiş ve bilinç durumunda ilerici kırılmalar yaratmış gibi. Ancak hayır, Agamben meselenin ezilenlerin seferberlik durumuyla ilgili olan kısmıyla ilgilenmiyor. Salgının “icat edildiğini” deklare edebilecek kadar maddi haya-

tın rasyonalitesinden kopmuş olan bu komplocu, yalnızca, kendisinin komplocu olmasına bir zemin kazandırabilecek olan burjuva rejimlerin karanlık arka odalarında tasarlananlara ilgileniyor. Halbuki hükümet binalarının toplantı salonlarında ele alınan karanlık planların kendisi kadar, Roma'nın varoşlarında derme çatma evlerinde bir araya gelerek mesai saatleri dahilinde nasıl hayatta kalacaklarını tartışmaya başlamış olan işçilerin toplantıları da, geleceğimize benzer derecede etki edecektir.

“Kıyamet komünizmi” olarak kapitalizme kapitülasyon: Zizek'te maddenin Qual hareketi

Slavoj Zizek'in mevcut pandemiye dair getirdiği yorumların tamamına, yer sıkıntısı dolayısıyla burada bir cevap geliştirmek mümkün değil. Kendisi birçok röportaj verdi, metinler kaleme aldı ve üstüne konuya dair bir kitap bile çıkardı. Bu nedenle burada Zizek'in, kendi tercihiyle üzerine en çok vurgu yaptığı birkaç tezini inceleyeceğiz.

Zizek Agamben'den, pandeminin gerçekten de “gerçek” olduğunu kabul etmesiyle ayrılıyor (ancak bu Zizek için bir övünç kaynağından ziyade Agamben için bir utanç konusu olmayı yine de sürdürüyor...). Onun için pandeminin açığa çıkması, bize göre “kıyamet komünizmi” olarak adlandırılmasının mümkün olduğu bir dizi tedbirin uygulanmasını zorunlu kılıyor. Zizek'te, kendisinin deyişiyle neden böylesine bir “Mad Max” momentini, insanları ve devletleri komünizm yönünde harekete geçirebilir, onu sağda göreceğiz.

Slavoj Zizek'in Habertürk'ten Kübra Par ile gerçekleştirdiği söyleşi (3), onun görünürde “komü-

nist” tedbirlerin uygulanmaya çağrılmasından ibaret olan argümanlarının, aslında burjuva toplumun, içinden geçtiği mevcut kriz esnasında mümkün olduğunca sarsılmadan olağan istikrarına kavuşturulması gerektiğini ileri sürdüğünü gösteriyor. Par, Zizek’e devletlerden daha fazla güç kullanmalarını istediğini belirtip, bunun bir paradoks olup olmadığını sorduğunda, Sloven filozof aşağıdaki gibi cevap veriyor:

“Bunun bir paradoks olduğunu kesinlikle kabul ediyorum çünkü devletler şu an bu epidemi gibi gerçek bir problemi çözmek için daha fazla güç kullanmak zorundalar -tabii bilimin yardımıyla.”

Zizek, bahsettiği komünist önlemlerin kimler tarafından alınacağını da aşağıdaki gibi kaydediyor:

“Hayır, bu sadece bir perspektif değil, uluslararası işbirliği, devletin piyasaya şimdikinden fazla doğrudan müdahalesi, binlerce kişinin mobilizasyonu gibi bir seri öneri ve önlemleri içeren bir perspektif. Bunu kimin yapacağını bir önemi yok, bu önlemlerin kendisinin bir politik anlamı var.

Elbette devletler küresel dayanışmayı desteklemek zorunda, ama ihtiyacımız olan şey işbirliğinden fazlası, bu eylemlerin direkt olarak koordine edilmesi gerekiyor. Bunun hangi şekilde yapılabileceğini bilmiyorum.”

Zizek’in bu iki pasajından aşağıdaki sonuçları çıkarmamak için herhangi bir sebep yoktur: 1.) Pandemiye ve onun tetiklediği ekonomik kriz tehdidine karşı alınacak olan veya alınması gereken “komünist” tedbirler, sınıf karakterlerinden bağımsız olarak mevcut burjuva devletler tarafından da alınabilir, ek olarak 2.) “bunun kimin yap-

cağının bir önemi olmadığı” için aslında komünizm işçi sınıfına özgü ve onun önderliğinde gerçekleştirilebilecek bir eylem ve toplum durumu olarak anlaşılmalıdır ve durum tam olarak böyle olduğu için 3.) uluslararası çapta, mesela yeni bir proleter Enternasyonal’e değil ama öncekileri de aşan yeni bir burjuva devletler arası koordinasyon ve işbirliği örgütlenmesine ihtiyaç vardır (4).

Zizek’in bütün bu yanılgıları, onun komünizm tarifinin ciddi bir sapmadan ibaret olduğunu kanıtıyor. O ilk olarak, kendi iktisadi çıkarlarına cepheden karşı da olsa uluslararası mali oligarşinin proletaryanın yaşam standartlarını muhafaza edici ve dahası özel mülkiyet ilişkilerinin etkisini düşürücü tedbirleri alabileceğini;

dolayısıyla kapitalist sınıfların antikapitalist politikalar üretebileceğini iddia ediyor. Bu arsız bir yalandır, ötesi değil. İkinci olarak o, burjuva toplumun mevcut krizinden çıkışı, burjuva toplumu ortadan kaldırarak gerçekleştirebilecek olan biricik toplumsal sektör olan işçi sınıfının devrimci eylem kapasitesiyle, burjuva rejimlerin en fazla refah devleti politikası niteliği taşıyabilecek olan göstermelik ve geçici önlem paketlerini birbirlerine eşitliyor ve böylece aslında, proletaryanın saflarında bozgunculuk yapıyor. Son olarak o, Troçki’nin deyişiyle “primatlarından Komintern’e evrilen” insanın tarihsel, kültürel ve politik birikiminin zirve noktası olan sosyalist devrimin dünya partisi perspektifi yerine, ağızlarında ekşi bir tat bırakan Birleşmiş Milletler benzeri uluslararası burjuva koordinasyon kuruluşlarının yeni ve daha üst bir versiyonunun oluştu-

rulmasını savunuyor.

Belirtmeye dahi gerek yok ki, proletaryanın mevcut duruma son verecek olan eylem kapasitesinin yaratacağı toplum durumu olarak komünizmle, Zizek’in formülleri arasında hiçbir benzerlik yoktur.

Zizek’in görüşlerini dayandırdığı analiz burada ayrı bir önem kazanıyor: “Dünyanın bazı bölgelerinde devlet gücünün kısmen çözülmesi ve ‘Mad Max’vari yerel savaş lordlarının çıkması ihtimali var.” ya da “Bunun hangi şekilde yapılabileceğini bilmiyorum. Hatta yapılabilecek mi ondan bile emin değilim fakat uygarlığın hayatta kalabilmesi için bunun bir yolu olmalı.”

Dolayısıyla Sloven filozof devletlerin “komünist” tedbirleri almak zorunda oluşunu, belirli bir “uygarlığın” karşısında “hayatta kalması” gereken bir kıyamet senaryosuna dayandırıyor. “Mad Max” tipi bir sosyal momentin, devletlerin ve insanların “komünist” önlemler lehine harekete geçmesinde başrolü oynayacağını söylüyor. Dolayısıyla onun için, eğer bir hareket mevcut olursa, bu hareketin kaynağı muhakkak olarak “ölümcül bir tehdit” olacak, yani özneye dışarıdan gelecek olan bir tehdit, maddi bir şiddet potansiyeli olacak.

Marx ile Engels’in *Kutsal Aile*’de, kendilerinden önceki materyalizmi eleştirmek için kullandıkları bir kelime oyunu vardır: *Qual*. Bu ikili, Bacon’ın duyu endeksli maddeciliğini eleştirirken, Bacon’da maddenin doğuştan gelen özellikleri arasında maddenin *Qual* olarak hareketi olduğunu not düşerler. *Qual* aslında hareket etmeye iten acı ve işkence demektir. Alman filozof, Hristiyan mistikçi Jacob Boehme, bu keli-

meye Latince orjinalinden (qualitas) gelen birtakım anlamları katar ve onu, dış dünyadan gelen bir acıya karşı kendi yasalarını kendi kendisine belirleyen bir hareket olarak tarif eder. Marx ve Engels, Bacon'da maddenin *Qual* hareketinin, maddenin "birinci ve en önemli özelliği" olduğunu belirtir.

Qual'le kasıt aslında maddenin kendisinde bir hareket potansiyeli taşımadığı ve sadece dış dünyaya ilişkisinin negatif bir biçim alması aracılığıyla harekete geçtiğidir. Marx ile Engels'in "çocuksu bir biçim" olarak tarif ettikleri maddeciliğin bu ilksel versiyonunun derinlemesine bir analizine girişmeye gerek yok. Yalnızca Zizek'in tasavvurunun, uluslararası düzlemde toplumların komünizme çekilmesi için, bu toplumların acı ve işkence çekmesine, dolayısıyla da *Qual* hareketine merkezî bir önem atfettiğini hatırlayalım. Bu doğru değil, zira öyle olsaydı insanlık bugün kaçınıcı kez komünizme doğru yönelmiş olduğunun sayısını kaybederdi (çünkü – ampirik olarak buna herkes katılacaktır ki – insanlık, en büyüğünden en küçüğüne kadar bugüne kadar içinden geçtiği bütün felaketlerden, komünist toplumu inşa etmeden çıkmıştır).

Dolayısıyla komünizme geçişin gündeme getirilmesi, toplumların ve insanlığın ne denli büyük bir "ölümcül tehditle" yüz yüze olduklarıyla ilgili değildir. Bu, ancak ikincil bir önem taşımaktadır. Komünizme geçişin politik bir gündem maddesi özelliği kazanabilmesi, kapitalizmin yıkılmasından geçer ki sınıflar mücadelesinin bütün deneyimlerinin ispat ettiği üzere, kapitalizmin kendi kendisine yıkılması mümkün değildir. Kapitalizm,

yıkılmazsa yıkılmaz. O halde burada bir müdahaleden, örgütlü bir bilincin kapitalizmi ilga etmesinden söz ediyoruz. Bu nedenle komünizme geçiş insanlığın yaşadığı acıların ve sıkıntıların nicel bir birikimiyle değil, örgüt ve bilinç sorunuyla ilişkilidir (ki aslında bilinç sorunu da, örgüte içkindir). Partili komünizm yoktur ancak partisiz komünizme geçiş de yoktur. Senelerini "Lenin'e dönüş" çağrılarıyla geçiren Zizek'in bunu farkında olması gerekirdi (ancak öte yandan, Lenin'e "dönmek" için, bir aralar Lenin'den vazgeçmiş olmak gerekmiyor mu?).

Badiou'nun batıl önbelirlenimciliği

Fransız filozof Alain Badi-

ou'nun pandemiye dair yorumu, Zizek'in tezlerinin tam olarak karşısında konumlanan bir iddia taşıyor: Pandemi – en azından Fransa'da – hiçbir şey değiştirmeyecek (5). Elbette bu, değişimden kastın ne olduğuna göre farklı tarzlarda değerlendirilebilecek bir yorum. Ancak metninin genelden anlaşıldığı kadariyle Badiou'nun kastı, pandeminin Fransa'da devrimci gelişimlerin lehine bir sonuç yaratmayacağı ya da pandeminin en radikal etkisinin, belki de birtakım milliyetçi siyasal kadroları öne çıkartacağı, o kadar (aslında sadece bunun yaşanması bile büyük bir değişiklik anlamına gelir, zira bu, gümrük duvarlarını yükseltmeyi öngören

yeni bir sermaye birikim modelinin Fransız egemen blokları tarafından kabul edilmiş olmasının politik düzlemdeki bir yansıması olarak hayat bulabilir).

Buradaki problemleri taraf Badiou'nun hiçbir şeyin değişmeyeceğini iddia etmesi değildir (Badiou haklı çıkabilir ve Macroncu zayıf Bonapartizm "eskisi gibi yönetebilir"), buradaki sorun Badiou'nun, Fransa'da neden hiçbir şeyin değişmeyeceğini düşünüyor olmasıdır: Fransa'nın Avrupa'da olması. Badiou Covid-19 pandemisini I. Dünya Savaşı'nın etkilerine benzetiyor ve bu savaşın sadece Doğu'da iki devrime, Rus ve Çin devrimlerine yol açtığını, Batı'da ise muzaffer hiçbir devrimi tetiklemediğini söylüyor (aslında 1925-27 Çin Devrimi yenilmişti; Kremlin'in hayata geçirdiği ve Mao'nun daha sonradan taraftarı olduğunu söylediği "4 sınıf bloğu" taktiği nedeniyle).

Temel bir hatayla başlayalım: 1917 Ekim Devrimi'nin kıta Avrupa'sında yaratmış olduğu devrimci dalganın yenilmesinin nedeni, bu devrimci dalganın Avrupa'da patlak vermiş olması, yani coğrafik olarak "Batı'da" vuku bulunmuş olması değildi. Bu devrimlerin yenilgisi önceden belirlenmiş, coğrafi bir kaderciliğin etkide bulunduğu bir yenilgi değildi. Bu yenilgilerin kökeni önderlik sorunundaydı. Birçok Avrupa partisi, Bolşevik deneyiminden farklı olarak devrimci tecrübeler ve sınıf mücadelesi dersleri altında çelikleşmiş bir demokratik merkezîyetçi yapıya sahip değildi; birçoğu gevşek sosyal demokrat yapılanmalardan koparak oluşturulmuş oldukça genç komünist partilerdi ve dolayısıyla deneyimsizlerdi (Bolşevikler 1905 Devrimi, 1917 Şubat Devri-

mi ve sayısı on binleri bulan kitlesel militan grevlerin okulundan mezun olmuş deneyimli öğrencilerdi). Dahası bazıları (Bulgaristan Komünist Partisi ve Estonya Komünist Partisi gibi) maceracılığa savruldu, işçi sınıfının politik önderliği olarak hareket etmeyi hak etmeyi bekleyemeden darbeci denemelere kalkışarak sabırsızlıklarının kurbanı oldu.

Ancak bir devrimin yenilmesi için önderlik sorununun var olması da zorunlu değildir. Avrupa partileri Bolşevik tipte bir önderliği inşa etmiş, politik programlarını işçilerin deneyimleri eşliğinde geliştirmiş, işçi-emekçi kitleler üzerinde devrimci otorite sahibi partiler olup, yine de yenilebilirlerdi; basit bir askerî taktik hata veya güçler dengesi sorunu yüzünden. O halde devrimlerin yenilgisinin nedenleri önceden belirlenmiş mutlak bir öz tarafından karar altına alınmaz; ancak ezici çoğunluğu devrimci önderlik noksanlığı dolayısıyla yenilirler.

Badiou'nun Avrupalı işçi sınıfına Avrupalı olduğu için duyduğu güvensizlik ve bu işçi sınıfına dönük olarak yaşadığı inanç yitimi (ya da hiç inanmış mıydı?), genel olarak Lenin'in II. Enternasyonal oportünizmini eleştirmek için varlığına dikkat çektiği ve Avrupa'da gözlemlediği, işçi sınıfının aristokratik kesimlerinin varlığıyla yakından ilgili. Lenin, Avrooportünizmin kaynağının, sosyal demokrasinin, işçi sınıfının bu aristokratik kesimlerinin sözcülüğüne soyunmuş olmasında yattığını söylüyordu ve haklıydı. Avrupalı emperyalistlerin ulus ötesi kârlarından elde ettikleri muazzam servetin "kırıntıları" işçi sınıfının tepeleri arasında bölüşürülüyor, bu bölüşümden faydala-

nanlar aristokratlaşıyordu. Ancak Avrupalı işçi sınıfına güven yitimi yaşayan kıta aydınlarının hoşuna gitmeyecek şekilde Lenin, bu aristokratik kesimin ufak bir azınlık olduğunu, proletaryanın büyük çoğunluğunun hala nefret edilesi sefalet koşullarında hayatta kalmaya çalıştığını da yazıyordu. Lenin teorisine sadık kaldı ve Avrupa'da da Komintern'in ulusal seksiyonlarının inşa edilmesi uğraşına kendisini adadı (halbuki devrimci bir sınıfın olmadığı bir ülkede, devrimci parti kurmak da anlamsız olurdu, değil mi?). Lenin'in eleştirisinin hedefinde bu Avrupalı aristokratik işçi sınıfı kesimlerini odağına alarak sağ sapma yaşayan bir akım vardı; Badiou'nun, tersten de olsa yine bu aristokrat kesimi odağına alarak, bu sefer bir sol sapmayı temsil ettiği şüphesizdir.

Bu tartışmanın İkinci Dünya Savaşı'nın ardından aldığı biçim daha da dikkat çekicidir. Alman-Amerikan Marksist sosyolog, bağımlılık teorisinin ve dünya sistemleri teorisinin kurucularından Andre Gunder Frank ile Arjantinli Troçkist Nahuel Moreno arasında sözlü olarak yapılan Eylül 1984 tartışması, tam da bu konuyla ilgilidir (6). Moreno, Frank'in enternasyonalist bir devrimci entelektüel olduğunu, onun kapitalist ekonomi ve Latin Amerika'nın sömürgeleştirilmesi üzerine yazdıklarının zihin açıcı olduğunu kaydeder ancak bunu yaparken, Frank'in emperyalist ülkelerin işçi sınıflarının doğal olarak pasifizme, atalet, reformizme uyarlanmaya eğilimli olduğu yönündeki hatalı anlayışına da karşı çıkar.

Tartışma esnasında Andre Gunder Frank'in ortaya attığı sorunsal şudur: Tarihin mo-

toru üretici güçlerin gelişimi midir, yoksa sınıf mücadelesi mi? Moreno buna sınıf mücadelesi cevabını verir. Moreno üretici güçlerin gelişiminin emperyalizm aşamasında zaten durmuş olduğunu ve bunun bizi otomatik olarak başka bir üretim tarzına taşımayacağını; dolayısıyla sorunun artık öznel düzlemde, yani mücadele düzleminde, yani devrimci partinin inşa edileceği düzlemde çözülmesi gerektiğini söyler. Soruna bu biçimiyle yaklaşıldığında, Avrupa işçi sınıfının Avrupalı olmasından ve birtakım sosyal haklar kazanmasından ileri gelen bir politik eylem felçliği yoktur; sorun Avrupa işçi sınıfının ihanetçi, reformist, işbirlikçi ve bürokratik önderliklerindedir.

Biz bu tahlile katılıyoruz ve durum böyleyken Badiou'nun Fransız işçi sınıfının kapitalizme uyarlanmaya çabalayan önderliklerini değil, bu işçi sınıfının kendisini eleştirmesini, bir devrimci perspektif yitimi olarak adlandırıyoruz. Badiou "solcuları" eleştiriyor ancak garip bir şekilde; diyor ki "kendilerine seçtikleri gülünç hedef Macron hakkında yaygara koparmaya devam etme hakkının tadını çıkaran solcular" ve Sarı Yelekliler ile sendikacılar bu pandemiyi öngöremedi (Sarı Yelekliler bir politik önderlik biçimi değildi, bir kitle hareketiydi; dolayısıyla bir kitle hareketine, yaklaşmakta olan bir pandemiyi öngöremedi diye parmak sallayan ilk filozof, Alain Baidou olabilir!). "Solcuların" eleştirisinin, onların Macron hakkında "yaygara koparmaları" üzerinden yapılması son derece anlamsız bir demagogidir; tam tersine bu "solcuların" her fırsatta Macron'la işçi sınıfını barıştırmak istemesi ve Macron hakkında yeteri kadar yaygara

koparmamaları eleştirilebilirdi. Tercih meselesi.

Badiou'nun kafa karışıklığı, temel olarak toplumsal özneyi politik özneye indirgemesinden ve ya ikisini de aynılarmış gibi ele almasından kaynaklanıyor. Moreno'nun Andre Gunder Frank'e verdiği cevaptan aktaralım: "Öznel nelerdir? Bir tanesi devrime önderlik edecek olan, devrimi i-leriye taşıyacak olan sömürülen sektörlerdir, (...), bu toplumsal öznedir. Ve ikinci özne de partilerin oluşturduğudur", yani, yine Moreno'nun deyişiyle "politik özne". Kitesel desteğe sahip Bolşevik tipte parti, toplumsal özneye politik öznenin bir ve aynı olduğu, kaynaştığı ve artık aralarında farklılığın kalmadığı parti tipidir.

Eğer Fransa'da gerçekten de hiçbir şey değişmeyecekse, bu, Fransız işçi sınıfının azınlık bir kesiminin Avrupalı olmanın ayrıcalıklarından faydalanmasından değil, bu tipte bir partinin önderliği altında olmamasından kaynaklı olacaktır.

Sonuç yerine: On ikinci tez

18 yaşında Güney Rusya İşçi Birliği'ni birlikte kurdukları bir yoldaşı mücadeleden çekilip üniversite eğitimine ağırlık vermeye karar verdiğinde, Troçki kariyerine odaklanmayı tercih eden bu dostuna dönük olarak kaleme aldığı mektubunda, şu satırları yazacaktı: "Eylemsiz inanç ölüdür."

Bu cümlelerin doğruluğuna şüphe yok. Ancak yine de derinleştirilmesi gerekir. Agamben, Zizek, Badiou ve benzerleri ile onların içinde yetiştikleri entelektüel atmosferi miras bırakan diğer "Avrokomünistler" (onlar bu isimlendirmeye itiraz ederlerdi yüksek ihtimalle), on senelerdir Marksizm'in krizinden, onun olaylar karşısında yetersiz kalı-

şından söz ediyorlar. Bunu bir nedenle yapıyorlar: Ortodoks Marksizm'in metodik pusulasından kopuşlarını meşrulaştırmak için. Bu da sık sık şu biçimi alıyor: Marksizm'i birtakım yabancı sınıf ideolojilerinin-akımlarının çeşitli taraflarıyla eklemleyerek melez teorik yapılar elde etmek. Bu akımın Marksizm üzerine geliştirdiği yorumlarının, bugün pandemi karşısında elde ettiği hatalı sonuçlarla doğrudan bir ilişkisi var.

Ancak burada, bu ilişkinin bütün yönlerine hak ettikleri derecede bir giriş yapamayız. Şimdilik sadece, "on ikinci tezi" ifade etmekle yetinmek zorundayız.

Avrokomünistler Marksizm'i yalnızca değişik biçimlerde yorumlamakla yetindiler; halbuki sorun, Marksizm'le dünyayı değiştirmektir.

Dipnotlar:

1.) Bkz. Paul Lafargue'ın Friedrich Engels'in Ütopyacı Sosyalizm mi, Bilimsel Sosyalizm mi kitapçığına hazırladığı dipnotlar.

2.) Bkz. <https://www.gazeteduvar.com.tr/forum/2020/03/14/dusunurlerin-covid-19la-imtihan/>

3.) Bkz. <https://www.haberturk.com/zizek-insanligin-hayatta-kalabilmesi-icin-kuresel-komunist-tedbirlere-ihtiyac-var-2625909>

4.) Zizek'ten bir alıntı daha: "Burada bahsettiğimiz şey elbette eski usul komünizm değil, sadece ekonomiyi kontrol edebilecek ve düzenleyebilecek, aynı zamanda ihtiyaç olduğunda ulus-devletlerin egemenliğini kısıtlayabilecek küresel bir organizasyon türü."

5.) Bkz. <http://yeniyaşamgazetesi.com/salgin-durumu-uzerine-alain-badiou/>

6.) Bkz. <http://www.nahuelmoreno.org/escritos/los-sujetos-historicos-1984.pdf>

Lübnan'ın “Ekim devrimi” sürerken...

Görkem Duru

Lübnan'da hükümetin IMF destekli kemer sıkma politikalarına karşı 17 Ekim 2019 tarihinde başlayan kitlelerin devrimci ayaklanması sürüyor. Ülkedeki ekonomik krizden patronlar lehine bir çıkış yaratmak amacıyla Saad Hariri hükümeti 2019 yılının Nisan ayından itibaren kemer sıkma politikaları uygulamaya çalışmaktaydı. Bu plan doğrultusunda devletin kamu harcamalarından elini daha da fazla çekmesi, kamuda ücretlerde kesintiye gidilmesi ve emekçi halkın vergi yükünün artırılması gibi kapitalist politikalar hedeflenmekteydi.

Hâlihazırda elektrige, temiz suya ve sağlık hizmetlerine erişimde ciddi zorluklar yaşayan, ekonomik krizle birlikte alım gücü de düşen Lübnan emekçi halkı için kemer sıkma politikaları, mevcut düzene karşı isyanın temellerini oluşturdu. 17 Ekim gü-

nü ise kitlelerin kendiliğinden bir şekilde sokağa dökülmesine ve ülkedeki devrimci sürecin başlamasına yol açan iki gelişme oldu. Bunlardan ilki hükümetin Whatsapp ve benzeri internet aramaları sağlayan uygulamaları günlük 0,20 dolar vergilendireceğini açıklamasıydı. İkincisi ise, 13-14 Ekim gecesi ülkenin en büyük ormanlarında başlayan yangın oldu. Lübnan doğasını önemli bir tahribata uğratan, 3 milyona yakın ağacın yok olmasına ve 1200 hektarlık bir alanın yanmasına neden olan yangına, hükümet, özelleştirmeler ve kamu kaynaklarının burjuvalar yararına kullanılmasından ötürü yeterli bir müdahale gerçekleştirmedi.

Lübnan emekçi halkı seferber olurken, kapitalist yıkım politikalarını, onun yaratmış olduğu gelir dağılımındaki adaletsizliği, işsizliği ve yoksulluğu sor-

guluyordu. Aynı zamanda da bu politikaların uygulayıcısı olarak gördüğü hükümeti ve ülkedeki mevcut mezhepçi rejimi hedef tahtasına yerleştiriyordu. 1975 – 90 yılları arasında ülkede gerçekleşen iç savaşın ardından 1989 yılında imzalanan Taif Anlaşması sonrasında, emperyalizmin desteğiyle inşa edilen rejimi... Bu rejim, ülkedeki her türlü sınıfsal ve sosyal çatışmanın üzerini mezhepçi bir ayrımla örtmeyi hedefliyordu. Hazırlanan anayasa ile ülkedeki yönetimin şekillenmesi de bu doğrultuda planlanmıştı. Cumhurbaşkanı'nın Maruni Hristiyan, Başbakan'ın Sünni Müslüman, Meclis Başkanı'nın ise Şii Müslüman olması gerekiyordu. İç savaş döneminin silah tüccarı olan bu grupların liderlikleri “yeni düzen” ile birlikte ülke ekonomik kaynaklarının önemli bir bölümünü elinde barındıran burjuva patron-

lar haline geldi. Emperyalizm ile işbirliği içerisinde Lübnan'da kapitalist neoliberal politikaların uygulayıcısı oldular. Mezhepçilik üzerinden biçimlenen kayırmacı uygulamalar ve devasa yolsuzluklar vasıtasıyla zenginliklerine zenginlik kattılar. 17 Ekim günü ayaklanan Lübnan emekçi halkı tam da bu nedenlerle mezhepçi rejimin karşısında, seküler bir düzenin inşası talebini yükseltti. Eski gibi yönetilmek istemediği için tarihin sahnesine çıkan Lübnanlı kitlelerin ekonomik, demokratik ve sosyal taleplerinin bütünlüğü ise ülkedeki devrimci sürece süreğen niteliğini vermekte.

Seferberliğin süreğen niteliği

17 Ekim günü başlayan ayaklanma hızlı bir şekilde ülkenin büyük bir kısmına yayıldı. Beyrut, Bekaa, Trablusşam, Nebatiye, Sur ve Zouk gibi ülkenin önemli şehirlerinde kitleler meydanları doldurdu. Ayaklanmanın ya-

yılmasının karşısında geri adım atmak zorunda kalan hükümet Whatsapp ve benzeri internet aramaları sağlayan uygulamaları vergilendirme planını geri çekti. Ancak bu geri adım kitlelerin sokakları terk edip evlerine dönmelerini sağlamadı. Lübnanlı emekçilerin, gençlerin ve kadınların öfkesi eylemleri şiddet yoluyla bastırmaya çalışan hükümete yöneldi. Yoğun kitle seferberlikleri ve grevler karşısında iktidar da tutunamayacağını anlayan Başbakan Saad Hariri 29 Ekim tarihinde istifasını açıklamak zorunda kaldı. Bu Lübnanlı emekçilerin devrimci seferberliğinin ilk önemli zaferi idi.

Hükümetin istifasının ardından egemen burjuva bloklar arasındaki temel tartışma konusu ise bu devrimci süreçten mezhepçi rejim zedelenmeden nasıl çıkılabileceği haline geldi. Ekonomik çıkarlarını rejimin mezhepçi karakteri vasıtasıyla garanti altın-

da tutan burjuva önderlikler, ülkenin "kaosa sürüklenmemesi" adına kurulacak yeni hükümetin reformlar yapacağı vaadileriyle kitleleri "yatıştırmaya" çalıştı. Ancak ülkede ekonomik krizin derinleşerek sürmesi ve kapitalistlerin krizin faturasını emekçi halka yüklemeye dönük uygulamalarının devamı, düzen partilerinin "reform" vaatlerinin kitleler nezdinde inandırıcılığını hızlıca yitirmesi sonucunu doğurdu.

Geçtiğimiz yılın verilerine göre gayrisafi yurt içi hasılası 51 milyar dolar olan ülkede, 2019 ilk çeyreği uyarınca kamu borcu miktarı 86 milyar dolar bandına erişmiş durumda. Patronlar ise krizi bahane göstererek işçilerin ücretlerini düşürme yoluna giderken, son 4 ayda işten çıkarılan emekçi sayısı 160 bine ulaşmış vaziyette. Aynı zamanda Lübnan lirasının dolar karşısında yüzde 60'a yakın değer kay-

Neden bankalar kitlelerin hedefinde?

Lübnan'da 2019 yılının Ekim ayında başlayan devrimci ayaklanma ile ilgili 2020 Şubat ayında yazılan bu yazının ardından önemli gelişmeler meydana geldi.

Mart ayının başında ülke dış borç miktarının GSYH'nin %170'ine karşılık gelen 92 milyar dolara yükselmesinin ardından hükümet temerrüde düştüğünü açıkladı. Devamında ise tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 salgını ve salgın karşısında her hükümet gibi Lübnan hükümetinin de emekçi halkı daha fazla yoksulluk ve açlığa mahkum eden politikaları geldi. Yedi aydır ülkedeki krizin faturasını ödemeyeceğiz yaklaşımıyla hükümeti, mezhepçi rejimi ve kapitalist düzeni sorgulayan Lübnanlı emekçiler, pandemi ile birlikte krizin daha da derinleşmesinin karşısında Nisan ayının sonundan itibaren yeniden seferber oldular.

Pandemi öncesi devrimci seferberliğin nedeni olan ekonomik ve sosyal koşullar geçtiğimiz 1,5 aylık periyotta daha da derinleşti. Lübnan lirasının değer kaybı katlanarak yükseliyor; resmi rakamlara göre 1 dolar 1.507 Lübnan lira-

sı bandındayken karaborsada 1 doların karşılığı 4.000 Lübnan lirasına ulaşmış vaziyette. Emekçilerin alım gücünün düşüşü ve yaşam koşullarının kötüleşmesi de neredeyse aynı hızla yükseliyor. 6 milyon 850 bin (2018 yılı nüfus sayımı) nüfuslu ülkede yoksulluk sınırı altında yaşamak zorunda bırakılanların sayısı 4 buçuk milyona dayanmış durumda.

Bu koşullar altında yeniden seferber olan emekçi halkın rejime ve kapitalist sömürü politikalarına karşı mücadelesinin hedefi ise bankalar haline gelmiş olması boşuna değil. Ülkedeki mezhepçi rejimin liderlerinin önemli bir kısmı hali hazırda bankaların hissedarları. Onlar ve patronlar paralarını yurt dışına kaçırmaya çalışırken bankalar emekçi halkın parasına el koymaya çabalamakta. Emperyalist kapitalist sistemin can damarı olan bankalara karşı mücadele, Lübnan emekçi halkının devrimci ayaklanmasında demokratik, ekonomik ve sosyal talepleri kesiştiren, seferberliğin sürekli niteliğini görünür kılan bir rol üstlenmiş vaziyette.

bı yaşaması ve artan enflasyonun etkisiyle emekçi halkın alım gücü erimiş halde. Dünya Bankası dahi ekonomik durumun bu şekilde sürmesi halinde Lübnan nüfusunun yüzde 50'sinin yoksulluk sınırına itileceğini açıklamak zorunda kaldı. Bu süreçte bankalar ise yurt dışı havalelerine limit koyup, Lübnanlıların hesaplarındaki döviz çekmesine sınırlar getirdi.

Ekonomik krizle birlikte kapitalist sömürü politikalarının üzerlerinde yarattığı tahribatı daha açık bir şekilde hisseden emekçi yığınlar ise patronlar ve iktidar sahipleri yurt dışına para kaçırmaya çalışırken kendi paralarına el koymaya çalışan bankaları ve bankacılık sistemini seferberlik-

lerinin hedefi haline getirdi. Öte yandan da mezhepçi rejimi ayakta tutmaya çalışan siyasi partilere ve onların temsilcilerine karşı yeni sloganlar geliştirildi: "Hepsi gitsin!", "Yolsuzluğa bulaşan yöneticilerden hesap sorulsun!"

Saad Hariri'nin istifasının ardından 21 Ocak'ta yeni hükümet böylesi bir atmosferde kuruldu ve kitleler ilk anından itibaren hükümete ve rejime karşı seferberliklerine devam ediyor. Lübnan siyasetine egemen burjuva düzen partileri ve mezhepçi yapılar ise rejime sahip çıkmak adına yeni hükümetin etrafında birlik olmuş durumdadır. Eski Eğitim Bakanı Hassan Diyab önderliğinde kurulan yeni hükümete en yoğun desteğin

meclisteki Hizbullah ve Maruni Hristiyan vekillerinden gelmiş olması bunun bir göstergesi.

Devrimci süreci bekleyen olası tehlikeler

Sınıf mücadelesinin yükseldiği böylesi devrimci süreçlerde, tüm çıkarları mevcut kapitalist sömürü sisteminin bekasına içkin olan burjuva düzen partilerinin, kitle hareketinin geri çekilmesi ya da yenilgiye uğratılması adına başvurabilecekleri yöntemlere gerek tarihte gerekse de yakın dönem devrimci ayaklanmalarında fazlasıyla tanık olduk. Lübnan'daki devrimci süreç de bu tip karşıdevrimci yöntemlerin uygulanma olasılığından azade değil. Gerçekten de, şu ana kadar süreç içerisinde devlet ve rejim güçleri

eliyle bunların birçoğu uygulanmaya çalışıldı.

Bunlardan bir tanesi, devlet aygıtı ve paramiliter güçler eliyle kitlelere karşı kullanılan şiddet ve baskı uygulamaları ile mezhepçi politikalar. Lübnan'da ordu ve polis gücü kitle seferberliklerine karşı göz yaşartıcı gaz ve plastik mermili müdahaleleriyle seferberlikleri geri çekilmeye zorlarken, yüzlerce kişiyi de tutukladılar. Ayrıca, ülkedeki iç savaş döneminin silahlı mezhepçi grupları iç savaş sonrasında partileşerek düzen içi bir konum kazanmış olsalar da bunlardan bazıları halen kendi bünyelerinde silahlı paramiliter güçler bulundurmakta. Bunlardan belki de en önemlisi 2018 Lübnan parlamento seçimlerinde en çok oyu alan ve bölge karşı devriminin en başat aktörlerinden biri olduğunu Suriye'deki devrimci süreçte bir kez daha kanıtlayan Hizbullah. Hizbullah ve benzeri grupların paramiliter güçleri seferberliklere dönük saldırı girişimlerinde bulunsa da kitleler bu mezhepçi saldırılar karşısında birliklerini koruyabildi.

Ancak tabii ki Hizbullah ve benzeri mezhepçi siyasi grupların kitle hareketini sönmüldürmek ya da bölmek adına başvurabilecekleri yegâne yöntem şiddet değil. Hele ki Lübnan'ın siyasi sisteminin emperyalizm eliyle tam da mezhepçilik üzerine inşa edildiği düşünüldüğünde. Ülkede iç savaş döneminden kalma gizli paramiliter güçleri olan neredeyse tüm yapıların hâlihazırda siyasi partileri mevcut. Mezhepler arası bölünmeye göre şekillenen bu siyasi yelpazede, mezhepçi partilerin kendi tabanlarını genişletmek ve konsolide etmek adına kurdukları sosyal ve ekonomik dayanışma örgütleri mevcut. Bu örgütlerin bir işlevi, emekçi halk tabanında gelişen sınıfsal ya da sosyal temelli mücadele dinamiklerinin, mezhepçi ayrımları araçsallaştırarak, üzerini örtmek. Bir diğer işlevleri ise kayırmacı yöntemler ve maddi yardımlar yoluyla kendi tabanlarındaki hoşnutsuz halk kesimlerini yatıştırmaya çalışmak. Ancak bu mezhepçi örgütlerin hepsi siyasi partileri, finans kuruluşları, patronları vs. eliyle ka-

pitalist sistem ile iç içe olduklarından, ekonomik kriz onların dayandığı temeli de sarsmış durumda. Krizle beraber pastadaki payın azalması, sermayenin bu tip mezhepçi örgütlerin burjuvalarının ellerinde yoğunlaşmasına, yolsuzlukların artmasına neden oldu. Bu ise mezhepçi rejimin ve onun önderlerinin emekçi Lübnan halkı nezdinde sorgulanmasını, sınıfsal ve sosyal temelli mücadele dinamiklerinin önünün açılmasını doğurdu.

Çıkarları rejimin ayakta kalmasına bağlı olan mezhepçi siyasi yapılar ise bunun sonucunda taktik değiştirerek seferberliklerin içerisine girip, kitleleri politik olarak etkilemeye çalışmakta. Rejimin partileri demokratik gerici yöntemlere başvurmakta. Örneğin yeni Başbakan Hassan Diyab'ın söylemleri tam da bu düzleme oturuyor. Diyab ülkenin önemli bir süreçten geçtiğini vurgulayarak, halkın rejimden duyduğu hoşnutsuzluğu gidermek adına daha demokratik bir seçim yasası hazırlayacaklarını belirtiyor. Kitleler ekonomik, demokratik ve sosyal talepleri etrafından mücadele ederek bu düzenden bir çıkış arayışı içerisindedeyken, kapitalist sömürü sisteminin devamını ve seferberliklerin sona ermesini sağlamaya çalışan egemenler emekçilerin ekonomik ve sosyal taleplerini hiçe sayarak devrimci süreci sandık yoluyla sistem içerisine hapsetmeye çalışıyorlar.

Lübnan'daki devrimci sürecin seyri açısından tehlikeli olarak tarif edilebilecek bir başka yaklaşım ise, kitle hareketi içerisinden, eski Stalinist, yeni sivil toplumcu anlayış tarafından, aşamalı devrim kavrayışı doğrultusunda geliştirilen öneri: Mez-

hepçi partilerin hükümetten çekilmesi, teknokratların iktidara gelerek daha “demokratik” bir düzen tesis etmeleri ve zaman içerisinde ekonomik reformların yapılması. Kapitalist ekonomik modele ve onun rejimine alternatif arayan kitlelere, reformistler tarafından üstü kapalı olarak söylenen şey aslında şu: “daha iyi bir kapitalizm mümkün.”

Yukarıda bahsi geçen tehlikelerin sonuçlarının neler olabileceğini ise 2010 yılında Kuzey Afrika ve Ortadoğu’da başlayan devrimci sürecin birinci dalgasında kitle hareketi deneyimledi. Mezhepçi temellere dayanan Müslüman Kardeşler iktidarları, Tunus örneği üzerinden demokratik gerici yöntemleri ve Suriye örneği üzerinden emperyalizmin, rejimin, bölge ülkelerinin ve radikal İslamcılarının karşıdevrimci metotları... 2019 yılında Cezayir, Sudan, Lübnan, Irak ve İran’da gelişen kitle seferberlikleri ise talepleri, mücadele yöntemleri, öncüsü ve karakteri düşünüldüğünde Kuzey Afrika ve Ortadoğu devrimci sürecinin ikinci dalgası niteliğinde. Lübnanlı emekçilerin, rejim güçlerinin devrimci seferberliği yolundan çıkartma çabalarına rağmen, talepleri uğruna sergiledikleri mücadele ise kitlelerin bölgedeki ilk devrimci dalgadan dersler çıkararak ilerlediğini gösteriyor. Ancak gerek Lübnan’da gerekse de bölgede gelişen kitlesel seferberlikler içerisinde henüz bir devrimci önderlik çıkabilmiş değil. Biz devrimci enternasyonalistlere düşen de ayaklanmaların ilk dalgasından çıkarttığımız dersler doğrultusunda, Lübnanlı emekçilerin mücadelesine politik, örgütsel ve programatik bir destek sunabilmek olmalı.

“Hepsi gitsin!": İşçi-emekçi hükümeti mümkün!

17 Ekim tarihinde kendiliğinden bir şekilde başlayan ayaklanma, dört ayı aşkın bir süredir, rejimin tüm manevralarına karşın sürüyor. Süreç içerisinde eylemlerde kısmi geri çekilmeler olsa da uzunca sayılabilecek bir dönem boyunca Lübnanlı kitlelerin seferberlik halini sürdürüyor olması kapitalist sömürü düzenine ve rejime karşı besledikleri öfkeyi göz önüne seriyor.

Bunu kitlelerin taleplerinde ve o taleplerin evriminde de görmek mümkün. Kendiliğinden bir şekilde emekçilerin, gençlerin, kadınların ve işsizlerin öncülüğünde başlayan ayaklanma yine kendiliğinden ve bilinçsiz bir şekilde antikapitalist, antiemperyalist ve antiotoriter talepler geliştirerek yoluna devam ediyor. Gelir dağılımındaki adaletsizliğin ortadan kalkmasını talep etmek kapitalist ekonomik modeli, bankaları hedef almak emperyalist kapitalist düzenin can damarını, mezhepçi rejimin yıkılmasını, hepsinin gitmesini, seküler bir rejimin inşasını talep etmek, mevcut düzeni hedef almak anlamına geliyor.

Ancak tam da bu noktada, mevcut düzenden kopuşu garanti altına alabilecek, işçi ve emekçilerin kapitalizmden bağımsız politikasından yana bir rejim/iktidar tarif edebilmek gerekiyor. Çünkü kitlelerin, burjuva partilerin iktidarı altında kendi kazanımlarını koruyabilme ve taleplerine ulaşabilme ihtimalleri mümkün değil.

Buna giden yol ise, mücadele halindeki emekçi halka önderlik edebilecek, bir acil eylem programı doğrultusunda, politik ve örgütsel bir odağın inşasın-

dan geçiyor. Böylesi bir acil eylem programının, kitlelerin demokratik, ekonomik ve sosyal taleplerini, rejimden, emperyalizmden ve kapitalizmden kopuş perspektifine yönlendirebilmesi gerekiyor. Hepsi gitsin! Bankaların ve özelleştirilen tüm kamu kuruluşlarının tazminatsız kamulaştırılması. Merkezi ve planlı bir ekonominin inşası. Yolsuzlukla mücadele için bağımsız halk komitelerinin kurulması ve yolsuzluğa karışanların bu komitelerin denetiminde yargılanması. Mezhepçi, karşıdevrimci grupların kitle seferberliklerine saldırılarını engellemek adına savunma komitelerinin kurulması. Mezhepçi rejimden kopuş ve emekçilerden, kadınlardan ve gençlerden yana bir anayasanın oluşturulması için bağımsız ve egemen bir kurucu meclisin toplanması. Böylesi bir talepler listesi ile oluşturulabilecek bir program, kitlelerin mücadelesinin süregelen niteliğini geliştirebileceği gibi bir işçi-emekçi hükümetinin inşasını da mümkün kılar.

Lübnanlı devrimcilerin, mücadele halindeki kitleler ve onların inşa çabası içerisinde olduğu mahalle komiteleri, yerel koordinasyonlar tipi kitle örgütlenme organlarını, bu yaklaşımla oluşturabilecekleri bir acil eylem programı etrafından birleştirebilmeleri ülkedeki devrimci sürecin ilerletilebilmesi, kapitalizmden ve rejimden kopuşun sağlanabilmesi adına kritik önemde. Ve Lübnan’da böylesi bir alternatifin inşa edilebilmesi hem bölgede hem de dünya arenasında benzer taleplerle mücadele etmekte olan emekçi halkların seferberliklerinin kaderinde de tayin edici olacaktır.

Çulhaoğlu'na cevap: Bir kere daha sanayi proletaryasının rolü üzerine

Kaan Gündes

Metin Çulhaoğlu 18 Nisan 2020 tarihinde İleri Haber'de "Bir işçi sınıfı yazısı" başlığı altında bir metin kaleme aldı (1). Çulhaoğlu yazısında sanayi proletaryasının, ona Ortodoks Marksizm tarafından "atfedilmiş" öncülük rolünü yitirdiğini ve bir "fetiş mekanı" olarak fabrikanın önemini azaldığını söylüyor. Çulhaoğlu'na göre "işçinin çalıştığı sektörün, işkolunun, üretim sürecinde bilfiil yer alıp almamasının ve benzer faktörlerin", o işçinin eylem kapasitesiyle zorunlu bir ilişkisinin olmadığı ortaya çıkmış durumda. Yine Çulhaoğlu'na göre "emek en yüce değerdir" benzeri "ideolojik motif niteliğine kullanılabilecek" sözler, artık işçi sınıfında bir özgüven yaratmamaktadır.

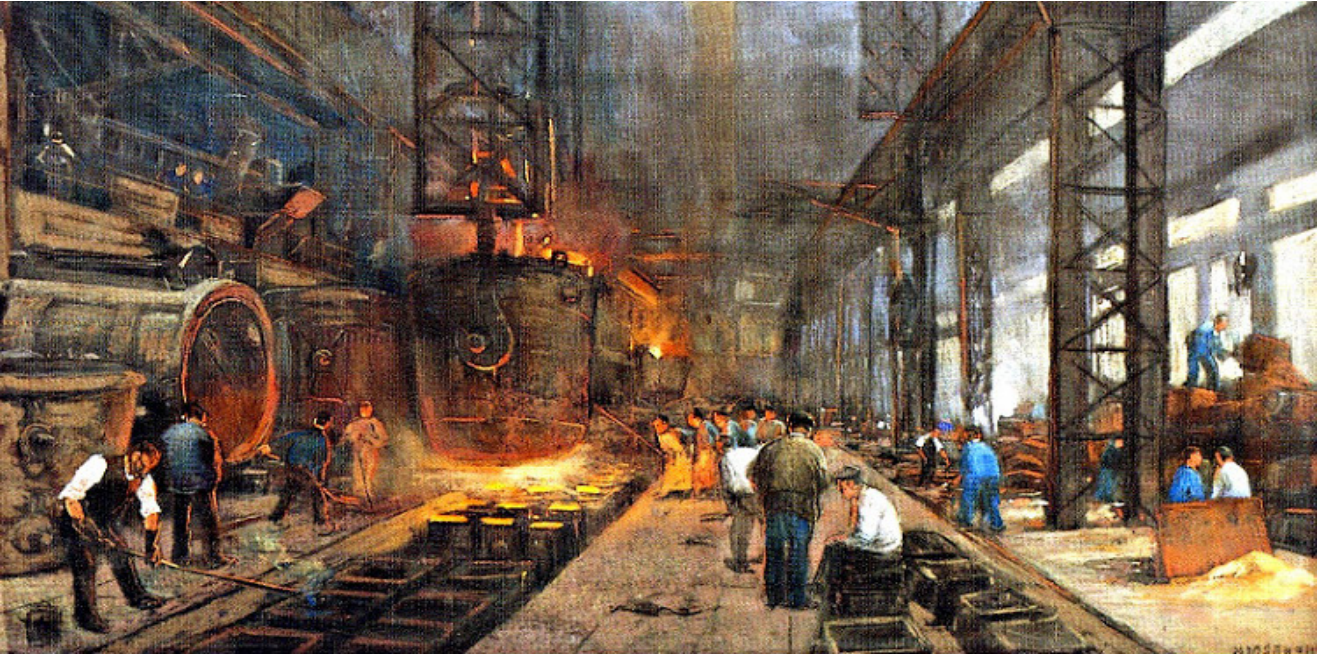
Burada Çulhaoğlu bir örnek veriyor: 1970'li yıllarda Cem Ka-

racanın konserlerinde işçiler Tamirci Çırağı şarkısında ayağa kalkıp yumruklarını sallıyormuş, "en içten biçimde" şarkıya eşlik ediyormuş. Bu, özgüven sahibi bir işçi sınıfının örneğiymiş. "Bugün", diyor Çulhaoğlu, "işçi sınıfı yeniden özgüven kazanmalı." Ancak birtakım "özgüven etmenlerinin" yeniden ortaya çıkması hiç mümkün görünmüyor" diye de ekliyor sonra. Mesela, sendikaların güçlenmesi ve sanayi proletaryasının işçi sınıfına öncülük etmesi, kendisine göre, bu yeniden ortaya çıkması mümkün olmayan özgüven etmenleri arasında. Çulhaoğlu'nun tezi "toplumsal proletaryanın" öne çıkan bir kesiminin olmadığı, sanayi proletaryası gibi "eşitler arasında birinci" olabilecek bir sektörün var olmadığı ama toplumun "en dipteki tortusu-

nun" sosyolojik bir faktör olarak araştırılması gerektiği yolunda.

Biz Çulhaoğlu'nun metninin birtakım yanlışlar, önyargılar, temelsiz varsayımlar barındırdığını, metodolojik olarak Marksizm'in sınırları içinde tartışmadığını ve sanayi işçi sınıfının devrimci ve öncü rolüne saldırılarda ortaklaşan Yeni Sol'un toplumsal hareketçi ve küçük burjuva teorilerinin düşünsel bir devamı olduğunu düşünüyoruz. Kendisinin metnine itirazlarımızı birkaç maddede özetlemeyi uygun bulduk:

1.) İlk olarak Çulhaoğlu'nun bu görüşlerini bugün ileri sürmüş olması, bir tesadüf olarak nitelendirilebilmekten oldukça uzaktır. COVID-19 pandemisi uluslararası çapta bir kere patlak verdiğinde ve bu pandemiye karşı uluslararası mali oligarşi iş-

çi sınıfına karşı sürdürdüğü hem biyolojik hem ekonomik hem de politik sınıf savaşını daha da derinleştirmeye karar verdiğinde, hem viral bir olgu olarak pandeminin durdurulabilmesi için, hem de dünya kapitalizminin saldırgan yönelimine set çekebilme için derhal olmak üzere harekete geçen ilk işçi sınıfı bölüğü, sanayi proletaryası oldu. Sanayi proletaryası bu alanda ilk olmakla kalmadı, uzun haftalar sürecince aynı zamanda bu alandaki tek sınıfsal sektör olmayı da sürdürdü. Onlarca ülkenin yüzlerce otomotiv, metal ve benzeri fabrikalarında çalışan on binlerce sanayi işçisi, pandeminin durdurulması için gerekli önlemlerin alınması ve sosyal ve demokratik haklarda kesintilere gidilmesi talebiyle seferber oldu. Birçok fabrikada binlerce endüstri işçisi fabrikalarının, şu an için gerekli olmayan otomotiv parçalarının veya bir başka mamul ürününün üretimini bırakarak, çözüm cihazı üretmesini talep etti. Bu, kapitalizmin karşılaştığı kapsamlı bir krize karşı rasyonel ve bilimsel ölçütler üzerinden top-

lumun ihtiyaçları odak alınarak planlanmış merkezî bir sosyalist ekonominin örgütlenmesi ihtiyacını hisseden ilk sınıfsal sektörün sanayi proletaryası olmayı sürdürdüğünü açıkça kanıtıyor. O halde diyebiliriz ki, Çulhaoğlu sanayi proletaryasının artık öncü olmadığını iddia ettiği metnini kaleme alırken dahi, uluslararası işçi sınıfı hareketinin endüstriyel sektörlerini oluşturan kesimleri, bir felakete yol açmış olan pandemi ile kapitalist rejimlerin yoğunlaşan sömürü politikalarına karşı eyleme geçmiş durumdaydı ve bu bağlamda, eyleme geçen de ilk toplumsal kesimdi. ABD'nin iki kentinde eylem yapan Amerika İletişim İşçileri Sendikası (CWA) üyesi işçiler, jet motoru üreten General Electric fabrikalarının ülkenin solunum cihazı açığını kapatmak için üretime geçmesini istedi.

2.) Çulhaoğlu fabrikaların bir "fetiş mekanı" olarak önemini yitirdiğini yazarken, uluslararası düzlemde işçi sınıfı ile burjuvazi arasında da pandemi koşulları altında fabrikada kalıp kalınmayacağı kavgası veriliyordu.

Onlarca ülkede fabrika işçileri, gerekli sağlık ve güvenlik önlemlerinin alınmadığını ileri sürerek fabrikalarda üretimin durdurulmasını ve ücretli izin talep etti. Binlerce fabrikada işçiler işbaşı yapmayı reddetti, fabrikanın içine girmedi ve üretimi durdurdu. Ancak uluslararası burjuva koalisyon için fabrikalar hâlâ bir "fetiş mekanı" olacak ki, fabrika sahipleri kendilerinin çıkarlarının savunulması için örgütlenmiş bulunan devletlerin kolluk kuvvetleriyle, polis aygıtıyla, askerî operasyonlarla ve bazen de anayasa kitapçıklarıyla işçileri fabrikalara sokabilmek için ölümüne bir savaş verdi. Bir "fetiş mekanı" olarak önemini yitiren fabrikaların, işçiler tarafından işler halde tutulabilmesi için neden bunca çaba harcandı ve masrafa girildi, anlaması gerçekten zor... Ancak belki de fabrikalar -kapitalistlerin telaşından anlayabileceğimiz üzere- önemlerini aslında hiç de yitirmemiş olabilirler; belki de yitirmekte olan fabrikaların önemi değil, sosyalistlerin fabrikalara girebilme kapasiteleridir.

3.) Oslo Üniversitesi'nde Siya-

set Bilimi bölümünde akademisyen olarak çalışan Sirianne Dahlum, Carl Henrik Knutsen ve Tore Wig'in gerçekleştirdikleri ve sanayi işçi sınıfının uzak ve yakın tarihteki rolüne ilişkin veriler sunan ilginç bir araştırma, 2019'un Ağustos ayında yayımlandı (2). Bu iki akademisyen 100 yıllık bir zaman diliminde 150 ülkedeki toplumsal hareketleri inceliyorlar. İnceledikleri hareketlerin arasında 2011 Arap devrimleri, 20. yüzyıl başında oy hakkı için seferber olan kadın hareketi, son yıllarda artan Hong Kong protestoları, 20. yüzyılın mülksüzleştirmelerle sonuçlanmış büyük devrimleri, 2009 İran Yeşil Hareketi ve benzerleri var. Okuyucunun iznini isteyerek araştırmacıların kendisinden bir aktarım yapmak istiyorum:

“1900'den günümüze dek bütün büyük rejim karşıtı protesto hareketlerinin küresel bir karşılaştırmasına dayanan yeni çalışmamızda şunu bulduk ki, protesto hareketlerinin demokratikleşmeye yol açıp açmadığı protestoyu kimin gerçekleştirdiğine bağlı. Daha spesifik olarak, protestocuların toplumsal arka planlarına bağlı. Protestocular kentsel orta sınıflardan mı, yoksa onlar sanayi işçileri, devlet memurları veya köylüler mi? (...) 1900 ile 2006 arasındaki dünyadaki bütün büyük kitlesel protesto hareketlerini inceledik ve her harekette kim egemen oldu, bunu kaydettik: sanayi işçileri, kentsel orta sınıflar, kır emekçileri, etnik gruplar, dindar gruplar, vs. Çalışmamızdaki en güçlü bulgu, sanayi işçilerinin egemen olduğu protesto hareketlerinin demokrasiyi getirmek için diğer tüm protesto kampanyalarından daha iyi performans

göstermesidir. Aynı zamanda sanayi işçileri kampanyaları, kitlesel protesto kampanyalarının olmadığı durumlardan da açıkça daha iyi performans gösteriyor. Kentsel orta sınıf hareketlerinin demokratikleşme ile ilişkili olduğuna dair bazı kanıtlar var ancak bunlar sanayi işçilerinin öneminden çok daha zayıf. (...) Araştırmamız demokrasinin tarihsel gelişimi için sanayi işçilerinin yaşamsal olduğunu ortaya koyuyor.” (3)

O halde, yalnızca teorik ve politik bir konumdan değil, ancak artık ampirik bir konumdan da söylenebilir ki, sanayi proletaryasının içine katılmadığı, dahil olmadığı, apolitik ve hareketsiz kaldığı hiçbir kitlesel seferberlik, kendi nihai amaçlarına ulaşamaz. Bir işçi devleti kurulmasından, aristokratik temeller üzerine oturtulmuş işlevsiz bir parlamentoda en ufak bir reformun geçirilmesine kadar, sosyalist hareketin kendi programını veya onun çeşitli taraflarını somutlayabilmesinin koşulu, derin ve sarsılmaz bir biçimde hâlâ sanayi proletaryasının bu programatik hedefler etrafında seferber edilebilmesine bağlıdır. Öyle sanıyoruz ki sanayi proletaryasının

öncülüğünün daha keskin bir ispatı olamazdı. Bu durumda sanayi proletaryasının öncülük konumunu yitirmiş olduğunu ileri sürmek, yalnızca Marksizm'in kapitalist toplumun işleyiş yasalarının ilga edilmesine dair ortaya koyduğu eylem programının bir revizyonu değildir, açık ve seçik bir biçimde bilimsel olarak kayıt altına alınmış istatistiksel verilere de karşıdır.

4.) Çulhaoğlu'nun birbirine karıştırdığı iki kategori var: Altyapı ve üstyapı. Bir sınıf olarak işçi sınıfının sosyal pozisyonu, topluma nesnel düzlemde hükmeden ekonomik örgütlenme biçimleriyle beraber, altyapıya aittir. İşçi sınıfının bilinç durumu, özgüveni, eyleme geçme iradesi, politik öncülüğü; devlet aygıtı, ideolojiler, siyasal partiler ve sendikalarla birlikte üstyapıya aittir. Çulhaoğlu sanayi işçilerinin öznel üstyapıdaki mevcut geriliklerini (onların hâlâ burjuva ideolojik tahakküm altında oluşunu, onların özgüvenli olmayışını, onların sınıf bilincine erişememiş zihinsel durumlarını, şimdilik geniş emekçi yığınlara bir devrimci programla öncülük etmiyor olmalarını), sanayi işçilerinin nesnel altyapıda taşıdıkları

rı karakterlerinin yok sayılması için kullanıyor veya ikisini birbirine indiriyor. Sanayi proletaryasına karakterini veren, ekonominin toplumsal örgütlenme biçiminde işgal ettiği konum; yani üretim sürecindeki nesnel yeridir. Bu nesnellik, bir sanayi işçisinin Cem Karaca konserinde şarkıya eşlik edip etmemesinden bağımsızdır. Sanayi işçisi ne gibi gerici siyasal belirlenimlere veya devrimci olmayan önyargılara sahip olursa olsun, fikrîsel düzlemde sahip olduğu bu niteliklerden bağımsız olarak kapitalist üretim ilişkileri altında sömürülmektedir ve kapitalist üretimin merkezindedir. Kapitalizm spekülâtif kârlarını bankacılık ve finans sektöründen elde eder; somut kârlarını ise sanayi üretiminde el koyduğu artıkdeğerden biriktirir. Dolayısıyla sanayi işçisi somut kârın yaratıcısıdır; kapitalizmin kılcal damarlarında değildir, kalbindedir. Bu ilişki bugün değişmemiştir, dolayısıyla sanayi proletaryasının devrimci öncü rolü de değişmemiştir. Kalp atmayı durdurmadıkça, tıkanan birkaç kılcal damarın hiçbir önemi olmayacaktır.

5.) Sanayi proletaryasının öncülük kategorisinin kaynağı, sanayi işçilerinin öznel deneyimlerinin bir toplamı değildir. Bu bağlamda sanayi işçilerinin bu öznel deneyimlerinin 21. yüzyılda artık yeterince militan bir profil sergilememesine işaret ederek ortadan kaldırılabilir bir öncülük tanımı zaten yoktur ortada. Dolayısıyla öncülük, bir seçim meselesi değildir. Öncülük çeşitli toplumsal sektörlerin kendileriyle ilgili kararlarına terk edilmiş bir politik tercih meselesi değildir. Toplumsal sektörler öncü olmayı seçemez. Toplum-

sal konumlarından ve karakterlerinden dolayı öncüdürler veya değillerdir. Sanayi proletaryasının öncülük kategorisi, sanayi işçilerinin nesnel konumlanışlarının taşıdığı devrimci potansiyel tarafından ortaya konulmuştur. Kapitalist üretim ilişkileri ve sermaye birikimi somut, maddî kârlarının kaynağı olan artıkdeğeri sanayiden değil de başka bir üretim formasyonundan edinmeye başlarsa, o zaman sanayi işçilerinin de öncülük rolü düşer. Sanayi proletaryası bir kimlik değildir, sınıfsal bir bölüktür. Sanayi işçilerinin nesnel görevleri, sanayi işçi sınıfından olan bireylerin yaşamışlıklarıyla belirlenemez; bu nesnel görevler, üretim ilişkilerinin nesnel gerçekliğine dayanır. Toplumun kendisinin maddî olarak yeniden üretiminde ve nesnellikte kök salmış bir sınıfsal bölüğün nesnel olarak taşıdığı öncü niteliği, o sınıfsal bölüğün öznel olarak benimsediği politik inançlar gösterilerek yok sayılmaz. Sanayi proletaryası bir nesnel negatif ortaklıkla birleşir: Bilincinde olsalar da olmasalar da, endüstrinin üzerinde yükseldiği üretim ilişkileri altında sömürülmeleri. Onların bir de öznel pozitif ortaklıkta birleştirilmeleri gerekir: Kapitalizmin kalbinde eyleme geçerek, kapitalizmi ilga etme perspektifi. İkincisi nesnel değil, öznel bir sorundur; yani devrimci önderlik sorunu. Sanayi proletaryasının nesnel ve ekonomik düzlemde sahip olduğu öncülüğe, öznel ve politik düzlemde sahip çıkması sorunu, devrimci önderliğin inşası sorunudur. Toplumsal öncünün politik öncü olmasının şartı, bu toplumsal öncüyü politikleştirilmesi gereken devrimci partinin inşası edilmesidir. Lenin Ne Yap-

malı?da, Kautsky'den de alıntılar yaparak, işçi sınıfı hareketi ile sosyalist hareketin farklı kaynaklardan, ayrı ayrı doğduğunu ve sonra birleştiklerini söylüyordu. Türkiye'de sosyalist hareket, sanayi proletaryası hareketiyle bugün birleşmiş, dolayısıyla da onları politik öncüler olarak örgütlemiş değil. O halde örgütsüz bir sanayi işçileri toplamını, örgütlü bir öncü şeklinde hareket etmedikleri için azarlamak niye? Yeni bir öncü yok, ne kadar aransa da bulunamayacak. Bu nedenle sorun, yeni bir öncünün "en dipteki tortular" eşelenerek kurgulanması veya yaratılması değil, Bolşevik-Leninist tipte bir partinin inşası edilmesidir.

Çulhaoğlu yazısında, cevabın yine Marx'da aranabileceğini söylüyordu. Bu görüşe katılıyoruz ve bu sebeple, Marx'ın sözlerini hatırlatmanın yakıcı olduğuna inanıyoruz:

"Mesele, şu ya da bu proleterin veya tüm proletaryanın kendisine hedef olarak şu zamana kadar neyi tasarladığı sorunu değildir. Mesele, proletaryanın ne olduğu ve bu olguya uygun biçimde tarihsel olarak neyin yapılmak zorunda olduğudur." (Karl Marx – Friedrich Engels, Kutsal Aile)

Dipnotlar:

1.) Bkz. <https://ilerihaber.org/yazar/bir-isci-sinifi-yazi-si-111877.html>

2.) Bkz. <https://www.journals.uchicago.edu/doi/abs/10.1086/704699?journalCode=jop>

3.) Bkz. <https://www.washingtonpost.com/politics/2019/10/24/we-checked-years-protests-countries-heres-what-we-learned-about-working-class-democracy/>

Kızıl ordu nasıl inşa edildi? Troçki'nin “politikleşmiş askeri savaş stratejisi”

Murat Yakın

“Bir tek yıl içinde örnek bir ordu örgütleyen ve askeri uzmanların saygısını kazanan başka bir adam gösterin bana. Elimizde böyle bir adam var. Her şeyimiz var. Ve harikalar yaratacağız.”

V.İ.Lenin,

Ekim devrimi, Sovyet Rejimini inşa etmek, yıkım halindeki Rus toplumunu sosyalist temellerde yeniden örgütlemek, ülkeye yönelik kapitalist kuşatmayı yarmak ve dünya devrimini yaygınlaştırmak gibi iç içe geçmiş ve son derece karmaşık bir tarihsel görevler dizgesiyle yüz yüzeydi. Rusya ekonomik açıdan geri, yoksul köylülüğün ağır bastığı bir ülkeydi. Bu koşullar altında proletarya ulusu birleştirmeyi başarıp, ayakta kalabilecek miydi?

25 Ekim 1917 tarihinde toplana

nan “İkinci Tüm Rusya Sovyetleri Kongresi” esas olarak, bu ilk İşçi Devletinin Parlamentosu rolünü üstlenmişti. Bu parlamentoda çoğunluğu oluşturan Bolşevikler ile Sol Sosyal Devrimci Parti üyelerinin oluşturduğu fiili bir koalision, yeni devrimci rejime ruhunu vermeye hazırlanıyordu.

Yine de hiç kimse bu “Yeni Rejimin” bir kaç aydan fazla tutunabileceğine ihtimal vermiyordu.

Gerçek şu ki, tüm yetersizlikler, sabotajlar ve giderek boğucu bir karakter kazanan kuşatmanın ilk aşamalarında, ortada yeni “İşçi Devleti” adına ordu denemek türden bir şey yoktu.

Devrimci hükümet ilk iş olarak, parti ajitatörlerini, Askeri Devrimci Komiteye bağlı kızıl muhafızları ve o sırada ellerindeki yegane profesyonel disipline sahip 35 bin kişilik üç piya-

de alayını, endüstri merkezlerini çevreleyen ana demiryollarını denetim altına almaya gönderdi.

Bu stratejik alanlara -mevcut karmaşadan da yararlanarak- zamanında yerleşmiş olmak “İşçi Devleti” için hayat kurtarıcı bir adım olmuştu.

Ne var ki, iki gelişme bu ilk aşamadaki tedrici suskunluğun sonunu getirdi; gelişmelerin ilki, Sovyet yönetimi tarafından Kurucu meclisin lağvedilmiş olmasının ardından, Sosyalist Devrimci Parti'nin -SR- sağ kanadı tarafından “Devrimin ve Anavatanın Selameti Komitesinin” kurulmuş olmasıydı.

Bu oluşum çok geçmeden -Diğer tüm devrimlerde de görüleceği üzere- bir karşıdevrim odağı olmaya dönüşecekti. İkinci gelişme şüphesiz, emperyalist birliklerin peş peşe Rus topraklarına

çıkarmalar gerçekleştirerek köp-rübaşları tutmaya girişmeleri-ydi. Üç ay kadar süren Brest- Lito- vsk barış görüşmelerinin ardın- dan, yeni Sovyet hükümeti, her- hangi bir askeri saldırıya açıkca hazır değildi. Öyle ki Almanlar Şubat ayında Ukrayna üzerin- de yeni bir harekate giriştiklerin- de, Kızıl Muhafızları süpürerek dehşetli bir hızla Rusya içlerine ilerlediler.

Yeni Sovyet hükümeti, o ana dek barışın yöntemi üzerine yür- rütülen tüm iç metodik tartış- maları bir kenara bırakarak, ken- disine dayatılan barış koşullarını kabul etmeye mahkumdu.

Brest-Litovsk anlaşması kuşatma derinleşiyor

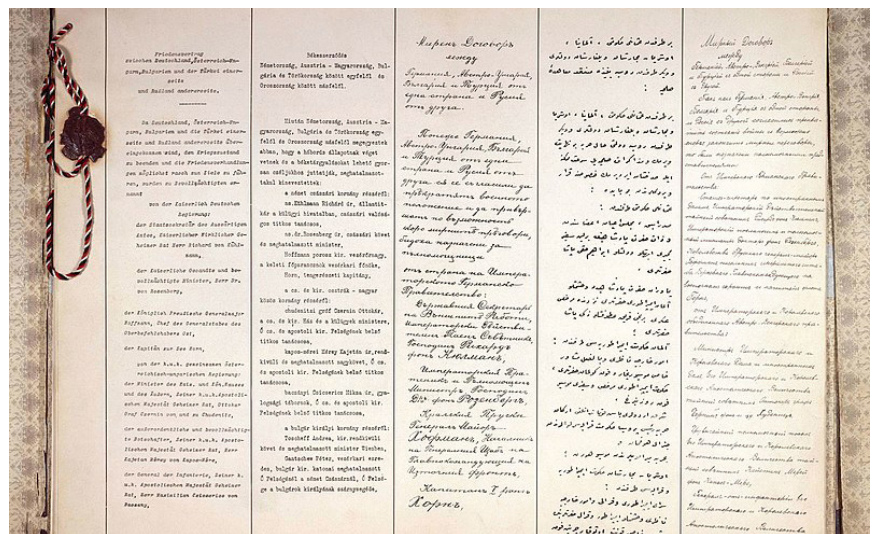
Bu koşullar altında 3 Mart 1918 tarihinde imzalanan anlaş- ma, yeni İşçi Devleti için nere- deyse yıkım anlamına gelecekti. İmzalanan anlaşma ile, Finlandiya, Ukrayna ve Gürcistan'ın ba- ğımsızlığı tanınmakta, Polonya ve Baltık bölgesi üzerindeki e- gemenlik haklarından vaz geçil- mekteydi. Öte yandan, bir za- manlar köhne Rus Çarlığına ait olan nüfusun üçte biri, ekilebi- lir tarım alanlarının %40'ı, de- miryollarının %26'sı, stratejik ö- nem taşıyan demirin %80'ni ve kömürün %80'ni dahası dev- let gelirlerinin yaklaşık %30'u kaybediliyordu.

Kızıl Ekim bu anlaşma ile bi- raz olsun soluklanma fırsatı ya- kalasa da, kayıplarının ötesinde yeni bir risk uzaktan uzağa bü- yümekteydi; Brest Litovsk anlaş- ması sonucunda artık Devrimci Rusya'nın elinden çıkan Ukray- na, Finlandiya ve Baltık ülkelerinde, Alman koruması altında ileride Rus karşı devrim güçleri- nin ileri karakolu haline gelecek yeni rejimler inşa edilmekteydi.

Bu elverişli koşullar altında ce- saret kazanacak emperyalist güç- ler, art arda ülkenin değişik böl- gelerine askeri keşif güçleri yer- leşmeye giriştiler. Eski rejimin askeri depolarını denetleme ba- hanesiyle girdikleri bölgelerde kalıcılaşmaya başlayan bu ya- bancı güçler, İlk şoku atlatarak, gerici monarşik rejimi geri getir- me özlemi ile yanıp tutuşan çar- lık subaylarınca şekillendirilme- ye başlanan irili ufaklı "Beyaz Ordu" birliklerine askeri danış- manlık ve yerî geldikçe lojistik destek sunmaya başladılar.

1918 yılı baharıyla birlikte ge- nelleşen kaos hali, büyük askeri çatışmalara girişmeye başlayan düzenli orduların şekillenmesi- yle, yeni bir aşamaya sıçradı. Bu yeni aşama savaşın ileriki dene- yimlerde de sıkça tekrarlanaca- ğı üzere, uluslararası bir karak- ter kazanmasını beraberinde ge- tirecekti. Devrim ve karşıdevrim Rus steplerinin sonsuzluğun- da karşı karşıya geliyordu ade- ta. Rusyanın halklarıyla Rus ol- mayanlar, Beyazlar ile Kızıllar, Monarşik gericiler ile Devrimci- ler, Kır ile Kent devasa bir savaşa tutuşmuştu.

"Krasnyi Komandır"

Brest- Litovsk anlaşmasının orijinali

Troçki'nin Savaş Komiseri ola- rak atanması, 1918 yılının Mart ayını buldu. Bu parlak örgütçü, ilk işçi devletinin savunma bir- liklerini, dünya devriminin bu ilk ordusunu iki temel güç üze- rinden inşa edecekti; Bolşevik partisinin ayaklanmaya önder- lik eden askeri devrimci komi- tesinin seferber ettiği Kızıl Mu- hafızlar ve çökmüş durumdaki eski çarlık ordusundan geriye kalanlar.

Troçki'nin örgütlenme strateji- sinin merkezinde Moskova mer- kezli "Askeri Devrimci Konsey bulunuyordu. Bu konseyin emri altında her biri bir askeri komu- tan ve üç politik komiser tarafın- dan yönetilen 14 ordunun inşa- sına girişildi.

Askeri Devrimci Konsey, Troç- ki'nin yanı sıra değişik yetileri- le birbirlerini tamamlayan olağ- nüstü devrimci kadrolardan o- luşuyordu; Bu kadrolar arasında Troçki tarafından Rus Devrimi- nin Carnot'u olarak tanımlanan ve Bolşevik partiye 1913 yılın- da katılan askeri doktor Efro- im Markovich Sklyansky, Vatzet- is, İvan Smirnov, A. Rosengolts, muazzam bir stratejist olan Ni- kolai Muralov, Iurenev ve Kron-

St Petersburg'dan cepheye doğru yola çıkan ilk Kızıl Ordu birlikleri uğurlanıyor

şad donanma üssünü topyekün devrimci saflara kazanan büyük devrimci denizci Fyodor Raskolnikov sayılabilir.

Troçki'nin inşa stratejisi açısından, Rus iç savaşı temel olarak egemen sınıfla ezilen yığınlar arasında, bu kez silahla yürütülmekte olan bir politik mücadeleydi. Bu zeminde “sınıfa karşı sınıf” çizgisinde inşa edilecek yeni ordunun mimarisi, kaderinin bütünüyle Sovyet iktidarıyla bütünleşmiş olmasıyla şekillenecekti. Troçki'nin yaratıcısı olduğu bu ordu, tam da bu nedenle her şeyden çok, Sovyet iktidarının zaferi yolunda ve dünya devriminin hizmetinde bir ordu olarak inşa edildi. Bu ordunun saflarına dünyanın pek çok ülkesinden katılan ve dünya devrimi için savaştığına inanan on binlerce devrimcinin – Osmanlı ve Avusturyalı savaş esirleri, Moğol, Polonyalı, Ermeni, Macar, Alman ve Fransız devrimciler-varlığı bir tesa-

düf değildi.

Yeni ordunun inşasında üç adım belirleyici olacaktı; a) kademe olarak uygulanacak zorunlu askerlik gönüllülük esaslı kızıl muhafızların ve devrimci milislerin yerini alacak, önce Petrograd, Moskova ve diğer endüstri kentlerinin en militan işçi unsurları, oluşturulacak birliklerin en ön saflarında değerlendirileceklerdi. Sonraki adım yeni ordu birliklerinin yoksul köylülükten gelenlerle kitlesel olarak takviyesiydi. b) Eski Çarlık ordusunun profesyonel subay ve uzmanları devrime bağlılık andı içmek ve Politik Komiserlerin siyasi denetimine tabi olmak koşuluyla yeni orduda görev alabilecekleri c) Devrimci ordu kayıtsız şartsız, tek bir komuta merkezi altında idare edilecekti.

Troçki'nin geliştirdiği hat, hem parti hem de sovyet saflarında ciddi bir muhalefetle karşılaştı. Dönemin radikal soluna damgasını vuran “Proleter Askeri

Doktrin” yanlıları açısından her sosyal sınıfın kendine içkin bir askerlik bilimine sahip olması gerekiyordu. Troçki, savaşın pek çok “ Bilimden” öğeler taşımakla birlikte kendisinin başlı başına bir bilim olmadığına ısrarlıydı.

Troçki'nin yaklaşımına göre savaş, beceri gerektiren pratik bir sanattı; Vahşi ve kanlı bir sanat. Bu nedenle savaş kazanılacak ise Kızıl Ordunun mutlaka askerlik sanatında uzman kişilerin, ne yaptığını gerçekten bilen kişilerin elinde idare edilmesi gerekmektedir.

Böylelikle yeni rejime bağlılık andı içmiş 30 bini aşkın subay, Kızıl Ordu komuta kademelerine getirildi. Yine de hem güvenlik hem de atılan askeri adımların devrimci perspektifle uyuşmasını güvence altına almak gerekliydi.

Troçki'nin Fransız devriminin deneyiminden esinlenen parlak bir fikri vardı;

Fransız Devrimci ordusuna eş-

lik eden “commissaire politique” deneyimi Devrimci Rusya’da da pek ala tekrarlanabilirdi. Troçki, ordu içinde kişisel imtiyazlardan nefret eden, ve işçi sınıfının devrimi için ölebilecek, dahası diğerlerine de ölebilmeyi öğretebilecek Politik Komiserler arıyordu.

Sonuç olarak her askeri birimin Çarlık ordusu kökenli yetkin komutanı, Sovyet Hükümetince atanmış en az iki Politik Komiserle birlikte çalışacaktı. Bu komiserlerin devrim davasının en gözüpük en adanmış unsurları arasından seçilmesine özen gösteriliyordu. Dahası Politik Komiserlerin gerekli durumlarda komutanın emirlerini iptal edebilmelerine olanak tanıyan bir askeri/politik otoriteleri vardı.

Yeni bir dünya yolunda yeni bir ordu

Troçki, iç savaş koşullarının askerlik sanatında olağandışı bir yaratıcılığı gerektirdiğinin ayır-dına varmıştı. Dahası bu sürecin

İlk Politik Komiserlerden biri iki Kızıl Muhafız eşliğinde cepheye varıyor 1918

yönetimi devrimci kadroların geniş cephelerde sık sık inisiyatifler üstlenmelerini gerektiriyordu. Bu güçlü gözlem, dönemin pek çok parti liderinden farklı olarak, onun çözüm arayışlarının esnek ve çok boyutlu olmasını sağlarken, genç politik kadrolara inisiyatif tanınması ve onları yüreklendirmesiyle somutlandı. Fransız devriminden hayati bir sonuç çıkartmıştı Troçki; İnançları yolunda savaşan askerlerin,

zorla ya da para karşılığı aynı görevi ifa edenlerden çok daha etkili olacağı gerçeği idi bu.

Komuta kademesi ile birlikler arasında “Dürüst Raporlama” adlı yeni bir tarzı geliştiren de oydu. Bu çizgi esas olarak birlik komutanlarının hem fiziki hem de moral açıdan birliklerinin gerçek bir panoramasını sunmalarını zorunlu tutan bir raporlama sistemine dayanıyordu. Bu raporlama sistemi ile hem

İlk Kızıl Ordu Süvari birlikleri Troçki tarafından denetleniyor

Kızıl Askeri Akademi üyeleri Yoldaş Troçki ile birlikte

üstlerine zaaflarını berrak bir biçimde taşıyan komutanlara aynı zamanda bu zaafı aşma şansı tanınıyor, hem de Kızıldordu askerlerinin komutanlarına daha fazla güvenmeleri sağlanarak açıkları kapatmak yolunda daha fazla seferber olmaları sağlanıyordu. Bu sistemin, alışıldık askeri kalıpları yıkan, kapsayıcı ve çözüm üretici bir tarz olduğu çok geçmeden anlaşıldı.

Bir komutan olarak Troçki'nin askeri taktiklerini şekillendiren şey ise, Rus İç Savaşının 8 bin kilometre uzunluğunda bir hattın varlığıyla belirlenmesiydi. Bu en donanımlı ordu açısından bile tam ve bütünlüklü olarak tutulması zorlu bir hattı. Troçki kendisine yönelik tüm indirgemeci basınçlara karşı – örneğin Tukhachevskiy'in eldeki tüm imkanlarla sürekli saldırı önerileri-

mücadele etti ve bu hat boyunca, saldırı ve savunma amaçlı askeri manevralar, oyalama ve pozisyon savaşları, taktik manevralar ve gerilla savaşının taktik kullanımından oluşan etkili bir savaş çizgisi geliştirdi.

Troçki'nin askeri alanda dayandığı temel kriter, eldeki en az güçle ulaşılabilecek en yüksek sonuca erişmektir. Bu nedenle amatörlüğe, kendiliğindenliğe tahammülsüz olduğu doğrudur. Onun açısından askerlik sanatının bir gereği olarak, en ileri eğitim teknikleri ve eldeki imkanların en gerçekçi planlanması iç içe geçmeliydi.

Troçki'nin komuta ettiği ordu da, Larissa Reisner gibi kadınlar en ön safta komutan sıfatıyla çarpışıyordu. Bu orduda askeri ve politik eğitim, özel alanlarda uzmanlaşma ve yüksek disiplin

esastı. Bu orduda, asker kaçaklığı görece affedilebilir bir konuydu ama hırsızlık, tecavüz ve mülk sahibi sınıflarla işbirliğinin affı yoktu. Özgürlük ve dünya devrimi uğruna bu orduya katılıp esir düşen tek bir neferin hayatının karşılığı, Troçki açısından burjuvazinin temsilcisi olarak hapiste tutulan 5 Kadet partisi temsilcisine denk düşüyordu.

İşçi Devletinin iktidarını imha etmeye odaklanmış olan “Beyaz Terör” yoğunlaştıkça, bu karşı devrimci girişime, politik kitle seferberliklerinden beslenen bir “Kızıl Terörle” karşılık verildi. Çeka bu yanıtın adresiydi.

Kızıl Ordu gibi Çekada “Devrimin Savunusuydu.” Yeni inşa edilmekte olan İşçi Devleti açısından Terörün özünü onun sınıf karakteri belirlemekteydi. Kızıl Terör, kurbanlarını işledikle-

Cepheden zafer haberleri beklenen L. Troçki'nin anısına yapılmış porselen bir tabak

ri belirli suçlara göre değil, mülk sahibi sınıfların üyesi olup olmadıklarına göre seçiyordu.

İç savaşın seyri içinde, lojistik destek stratejik bir anlam kazanmıştı. Bu şartlar altında Rusya'da patlak veren iç savaşın "zırhlı trenler" ile sembolize olmasına şaşmamak gerek. Demir yollarına hakim olan için uçsuz bucaksız Rusya toprakları çok şey vaat etmekteydi.

Zırhlı Tren

İhtiyacımız olan şeylere gelince; İyi komutanlar; bir kaç düzine tecrübeli savaşçı; bir düzine becerikli komünist; yalın ayaklar için çizme; yıkanacak yer; kuvvetli propaganda; yiyecek, giyecek, tütün ve kibrit...

L. Troçki

Şüphesiz yeni kurulmuş ordunun simgesi Troçki'nin zırhlı treniydi. Bu tren, içinde bir sekreteryaya, basımevi, telgrafhane, sinematograf, radyo istasyo-

nu, elektrik santrali, kütüphane, banyo bulunan hareketli bir komuta merkezi idi. Belki biraz daha fazlası...

Bu tren devrim fikriyle yeni tanışan geniş yığınlara, ilham veren bir propaganda, örgütlenme ve eylem merkeziydi aslında. Elindeki imkanlarla, devrimin tüm enerjisini, Rusya'nın en ücra noktalarına taşıyan bu tren, düşmekte olan kentlerin kaderini değiştirebiliyor, bir efsane gibi kulaktan kulağa yayılan ünlüyle çarlık subaylarının moralini çökertip, beyaz birlikleri devrim saflarına kazanabiliyordu.

(Foto8) Troçki'nin Zırhlı Tren personeline ait arma

Trenin en yetenekli ve gözüpük devrimci kadrolar arasından seçilmiş mürettebatı arasında bir çok sivil ve askeri tedarik uzmanı, propagandacı, stenograf ve sekreter görev yapmakta, ülke dışına da devrimi tanıtan düzen-

li bir radyo yayını gerçekleştirilmekte ve V Puti "Yolda" adıyla bir gazete basılmaktaydı.

Tren, üç yıl süren iç savaş boyunca 36 yolculuk gerçekleştirdi ve 105 bin kilometrelik bir mesafe katetti.

Ölüm kalım savaşı

1918 yılının Mayıs ayında yeni işçi devleti için beklenmedik ve gelişmelerin seyrini değiştirebilecek nitelikte bir tehlike açığa çıktı; Avusturya-Macaristan imparatorluk güçlerine ait 40 bin kişilik son derece disiplinli ve sağlam teçhizatlı bir birlik, esir buldukları kamptan Vladivostok yoluyla Fransa'ya çekilmek üzereyken isyan etti. O andan itibaren "Çekoslovak Lejyonu" olarak adlandırılan bu birlik geri çekilmek yerine, yeni işçi devletin zayıflıklarından yararlanarak art arda devrimcilerin kontrolündeki kentleri düşürmeye girişti ve Beyaz güçleri cesaretlendiren bir karşı devrim odağına dönüşmeye başladı.

Troçki'nin Zırhlı Tren personeline ait arma

Beyaz birlikler tren ile cepheye naklediliyor

Yeni işçi devleti daha ilk andan bir avantaja sahipti; büyük endüstri kuşakları ve Rusya'nın merkezi neredeyse tüm endüstriyel üretim imkanlarıyla birlikte devrimci hükümetin elindeydi. Kızıl ordu birlikleri, merkezden hareket düzenleyerek bir cepheden diğerine hızla geçebiliyor ve geri çekilmek gerektiğinde Moskovada birleşen demiryolu hattının sayesinde üslerine ulaşabiliyordu

Karşı devrim güçlerine gelince; denetimleri altında kalan geniş steplerde nüfus seyrek, endüstriyel alt yapı neredeyse yok denecek kadar azdı.

Öte yandan, bir zaafı daha vardı; Çarın eski subayları demokrasiden tiksiniyor ve hem birbirleriyle hem de kızıl bayrak altında savaşmaya devam eden Sağ SR güçler ile bir türlü sağlam müttefiklik ilişkileri geliştiremiyorlardı.

1918 Eylül ayında Volga'dan çekilen Sağ SR partisi yanlısı birlikler, Sibirya merkezli çarlık yanlısı subaylarla Sovyet hükü-

meti karşıtı ortak bir cephe – Bir tür Direktuar- kurma konusunda anlaşmaya vardılar. Bu ortak cephenin komutanlığına Çarlık donanması Amiral A.V.Kolchak getirildi. Amiral Kolchak, tüm diğer beyaz şefleri birleştirebilmek için diktatörlük yetkileriyle donatılmıştı.

Ne var ki, Kolchak'ın disiplinsiz ve yeterli askerlik birikiminden uzak bulunduğu Kızılordu birliklerini ülkenin güneyinde ikiye bölmeye dönük planı iki bakımdan aşırı iyimser bir karaktere sahipti. İlk olarak bu planın başarısı, Finlandiya'da oluşturulan yeni sağcı hükümetin askeri desteğine muhtaçtı.

Öte yandan Kolchak ve savaş beylerinin açıkça Çarlık rejimine ait olarak gördükleri Finlandiya'nın bağımsızlığını tanımak gibi bir niyetleri yoktu. İkinci sorun ise, yeni şekillenmeye başlayan Kızıl Ordunun tahminleri alt üst eden süratli gelişimiydi.

İç savaş şiddetini artırdıkça, Kızıl Ordu'nun kırsal dünyayı sovyet rejimini sahiplenme doğ-

rultusundaki seferberlik kapasitesi öne çıktı. Bu yeti hayati bir işlev görecek. Zira, Rus nüfusunun %80'ni oluşturan kırdaki insan gücü ve kaynaklar, savaşan taraflar için zaferin anahtarıydı.

Köylüler açısından yeni topraklarının eski aristokrat sahiplerinin geri dönmesi kaygısı daha baskındı. Dolayısıyla yüksek firar oranlarına karşın, Kızıl ordu kırsalda Beyazlara oranla daha üstün bir sadakat duygusu yaratmayı başarabilirdi.

Böylece kayıplar beyazlara oranla daha kolay giderilebildi. 1918 yılında 331 bin civarındaki Kızıl ordu asker sayısı, aynı yılın sounda 700 bini geçecekti. Aynı esnada, İşçi devletine karşı ayaklanan Sağ SR birliklerinin sayısı 30 bin, Amiral Kolchak komutasındaki Beyaz birliklerin sayısı ise 120 bin civarında, Denikin'in birlikleri ise 111 bin dolaylardaydı.

Savaş mülk sahiplerinin nihai yenilgisiyle tamamlandığında Troçki'nin ordusu yaklaşık 5 milyon civarında kadın ve erkek e-

mekçiyi yeni rejimin inşası ve savunulması doğrultusunda seferber edebilmişti.

Rusya'da gerçekleşen iç savaşı askerlik sanatı açısından belirleyen temel faktör, modern askeri teçhizatın yetersizliğiydi. Bu durumun kaçınılmaz sonucu, kitleli piyadenin ve süvari hücumunun öne çıkması oldu. – Nazım Hikmet'in Salkım söğüt şiirine, Tachanka ve Schorz marşlarına bu kızıl süvari birliklerinin yıldırım hücum hikayeleri damgasını vurmuştur- Zırhlı Trenleri - Kısmen gözlem balonları ve telgrafli haberleşmeyi- bir kenara koyarsak, modern teknolojinin Rus iç savaşındaki en önemli ögesi makinelî tüfeklerdi.

Öte yandan aynı anda bir çok noktada çatışma yaşansa da Rus iç savaşında sabit cepheler yoktu. Karşı karşıya gelen birlikler, demiryolları boyunca hareket ediyor, arkalarında gevşek biçimde tutulan geniş araziler bırakıyorlardı.

Karşı Devrimci odaklar, 1921 yılının sonunda fiilen imha edilmelerinin ardından küçük bir-

Troçki Kızıl Ordu birliklerine hitap ediyor

likler halinde 1922 yılına dek Sibiryâ'nın Pasifik kıyılarında tutunmaya çalıştılar. O tarihte japonlarla birlikte Rusya'dan çekildiler. İç savaş sona ermişti. Yeni işçi devleti ayakta kaldı ama bilanço çok ağırdı; Kızıl Ekimi yaratan yüz binlerce devrimci işçi ve kadro can vermiş, dahası ülke enkaza dönmüştü.

1917 yılının başında, 3. 024.000

olan sanayi işçisi sayısı, 1922 yılına gelindiğinde, 1.243.000'e düşmüştü. Lenin ve Troçki önderliğindeki devrimcileri yeni bir savaş beklemekteydi; Köylü nüfusun giderek belirleyici bir konum kazandığı yıkılmış ve kuşatılmış bir ülkede Proletaryanın Devrimci diktatörlüğünü inşa etmek nasıl mümkün olacaktı?

Beyaz Makinelî Tüfek Birliği

